

Wageningen IMARES

Institute for Marine Resources & Ecosystem Studies

Vestiging IJmuiden
Postbus 68
1970 AB IJmuiden
Tel.: 0255 564646
Fax: 0255 564644

Vestiging Yerseke
Postbus 77
4400 AB Yerseke
Tel.: 0113 672300
Fax: 0113 573477

Vestiging Texel
Postbus 167
1790 AD Den Burg Texel
Tel.: 0222 369700
Fax: 0222 329235

Internet: www.wageningenimares.wur.nl
E-mail: imares@wur.nl

Rapport

Nummer: C035/06

Rapportage Kennisbasis Wettelijke Onderzoekstaken programma 406 in 2005

Dr. ir. R.E. Grift, drs. F.A. van Beek

Opdrachtgever: Drs. F.A Van Beek
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)

Project nummer: 3.25.12292.02

Aantal exemplaren:	15
Aantal pagina's:	56
Aantal tabellen:	-
Aantal figuren:	1
Aantal Appendices:	2

De Directie van Wageningen IMARES is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Wageningen IMARES; opdrachtgever vrijwaart Wageningen IMARES van aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Wageningen IMARES is een samenwerkingsverband tussen Wageningen UR en TNO. Wij zijn geregistreerd in het Handelsregister Amsterdam nr. 34135929 BTW nr. NL 811383696B04

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets van dit rapport mag weergegeven en/of gepubliceerd worden, gefotokopieerd of op enige andere manier zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
1. Inleiding.....	4
1.2. Afbakening kennisexpertise.....	4
1.2.1 Sleutelexpertises.....	5
1.2.2 Onderzoeksthema's.....	6
1.2.3 Onderzoeksinstrumentarium.....	7
1.3 Structuur van de kennisbasis.....	7
1.4 Financiering.....	7
1.5 Samenwerking.....	7
2. Procedure toekenning projecten.....	9
3. Rapportage Over 2005.....	12
3.1. Inhoudelijke rapportage.....	12
3.2. Financiële rapportage.....	12
4. Conclusies en discussie.....	14
Appendix 1. Uitslag en motivatie eerste ronde toewijzing budgetten (10 februari 2005)	15
Appendix 2. Inhoudelijke rapportage per project.....	20
Appendix 3. Lijst met afkortingen.....	53

Samenvatting

Ten behoeve van het WOT programma 406 (Wettelijke Taken Visserijonderzoek) is financiering uit de zogenaamde Kennisbasis beschikbaar voor het ontwikkelen van kennis nodig voor het uitvoeren van de wettelijke taken in dit programma. Het Kennisbasis programma moet in een kennisbehoefte voor het ministerie van LNV op een middellange tot lange termijn voorzien. Tevens wordt de Kennisbasis gebruikt om de kennisinfrastructuur voor het uitvoeren van de wettelijke visserijtaken in stand te houden.

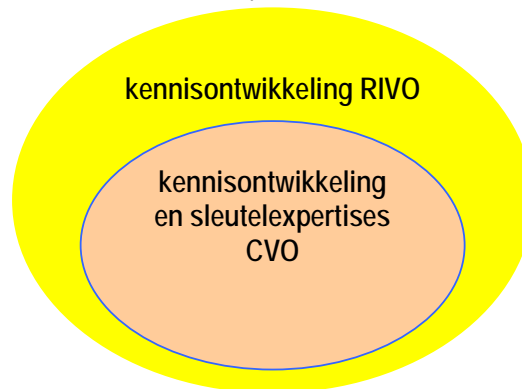
In 2005 was een budget van €600.000 beschikbaar. Dit budget is verdeeld onder een aantal projecten, die bijdroegen aan het verwerven van specifieke kennis en die zijn getoetst aan een aantal criteria zoals die in het KB WOT programma zijn vastgelegd. In deze rapportage wordt beschreven hoe het budget van in 2005 is besteed.

In 2005 zijn een vrij groot aantal projecten uit KB WOT programma 406 gefinancierd. Hierdoor is het strategische onderzoek wat versnipperd geraakt. Het budget is meer dan volledig benut. Doordat we denken dat het budget ook op een zinvolle manier is besteed, denken we dat het RIVO op een goede manier gebruik gemaakt heeft van het KB WOT budget 2005.

1. Inleiding

De ontwikkeling van kennis binnen Wageningen UR, die door LNV gefinancierd wordt, dient een kennisinfrastructuur op het gehele beleidsterrein van LNV in stand te houden om in de kennisbehoefte van LNV op een middellange tot lange termijn te voorzien. De kennisbasis is bedoeld om enerzijds LNV nu en in de toekomst te kunnen bedienen via wettelijke onderzoekstaken (WOT) en beleidsondersteunende (BO) programma's en anderzijds ook voor het instandhouden van de kennisinfrastructuur bij Wageningen UR.

In het WOT-programma 406 worden wettelijke onderzoekstaken uitgevoerd die betrekking hebben op de visserij. De taken worden, in opdracht van LNV, uitgevoerd door het Centrum voor Visserijonderzoek (CVO) welke gebruikt maakt van resources en expertise van het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek (RIVO) van Wageningen UR. Het is daarom van belang dat op het RIVO een actief beheer wordt gevoerd ten aanzien van het onderhouden van de sleutelexpertises die nodig zijn om de onderzoekstaken te kunnen uitvoeren en het verder uitbouwen van deze expertises welke het mogelijk maakt deze onderzoekstaken ook in de toekomst adequaat uit te voeren.

1.2. Afbakening kennisexpertise

Binnen DLO zijn negen thema's ontwikkeld waarin de kennisbasis wordt geclassificeerd. De kennisbasis voor het wettelijk visserijonderzoek is ondergebracht onder het thema "Multifunctioneel gebruik van de groene en blauwe ruimte".

De WOT taken visserij hebben hoofdzakelijk betrekking op advisering, het verzamelen van gegevens die hiervoor nodig zijn en activiteiten die worden uitgevoerd ter ondersteuning van het nationale en Europese visserijbeleid. Dit is inclusief het onderhoud van de infrastructuur die hiervoor een basis verschaft. Bij het vaststellen van de expertise en kennis die hiervoor nodig is moet rekening gehouden worden met de vragen die in de toekomst van LNV verwacht kunnen worden. De verwachting is dat in de komende jaren met name veel ondersteuning en advies zal worden gevraagd in de volgende beleidsterreinen: herstel van bestanden, duurzame exploitatie, aantasting habitat en bescherming van de biodiversiteit.

Het Nederlandse en Europees visserijbeleid streven een duurzame exploitatie van de natuurlijke hulpbronnen na. Desalniettemin is een aantal visbestanden in de Noordzee en IJsselmeer in de problemen gekomen en worden beheersmaatregelen genomen om deze bestanden te laten herstellen. Voor de advisering over deze maatregelen wordt een beroep gedaan op het visserijonderzoek. In de basisverordening¹ voor het Europese visserijbeleid geeft de EU aan dat zij streeft naar een geleidelijke tenuitvoerlegging van een op het ecosysteem gebaseerde aanpak van het visserijbeheer. Dit geldt ook voor het nationale beleid

¹ [Council Regulation \(EC\) No 2371/2002 of 20 December 2002 on the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy](#)

t.a.v. de exploitatie van schelpdieren in Nederlandse wateren¹. Hierbij zijn habitat en biodiversiteit maatgevende factoren. Uitgangspunt van het kennisontwikkelingsprogramma voor het WOT onderzoek is daarom het streven om in de komende jaren expertise in huis te hebben die gericht is op de aangegeven beleidsterreinen.

In praktische zin wordt de kennisbasis ingezet voor

1. Het in stand houden van sleutelexpertises om WOT taken uit te voeren, inclusief het doelmatiger en efficiënter maken van de uitvoering van deze expertises;
2. Het ontwikkelen en verder uitbouwen van kennis in de onderzoeksgebieden die bovenstaande beleidsterreinen kunnen ondersteunen;
3. In bijzondere gevallen voor het onderhoud of de aanschaf van onderzoeksinstrumentarium.

1.2.1 Sleutelexpertises

Voor de uitvoering van de WOT wordt op het RIVO een aantal sleutelexpertises in stand gehouden. Deze sleutelexpertises zijn essentieel voor het uitvoeren van bepaalde taken, waaronder WOT taken. Zij dienen daarom in voldoende mate in de organisatie aanwezig te zijn. Het betreft hier in de meeste gevallen specifieke kennis op een onderzoeksgebied of vaardigheden om bepaalde routinehandelingen te kunnen uitvoeren. Het RIVO voert een actief beleid om deze sleutelexpertises in stand te houden en zo nodig aan te passen aan de behoefte. Hierbij wordt tevens aandacht besteed aan de kwaliteit van de expertise, vernieuwing en efficiëntie. Bovendien moet er rekening mee gehouden worden dat de in- en uitstroom van personeel in de organisatie niet mag leiden tot een tijdelijk verlies van expertise waardoor het uitvoeren van taken in gevaar komt.

Sleutelexpertises kunnen worden onderhouden door het (intern of extern) opleiden van personen; het actief participeren in projecten waar deze expertise kan worden overgedragen of ontwikkeld, en het deelnemen aan relevante werkgroepen. Ook kan kennis op sleutelexpertises worden binnengehaald door het aantrekken van medewerkers met ervaring. Voor het WOT onderzoek worden de volgende sleutelexpertises in stand gehouden.

WOT sleutelexpertises			
stock assessment	beleidsadviesing beheer visbestanden	beleidsadviesing ecosysteem	bestandsopnamen trawl surveys
vistuigen	ontwikkeling database	leeftijdsbepaling	bestandsopnamen ei- en larvensurveys
	communicatie visserijadviezen	marktmonstering	bestandsopname akoestische surveys
	visserijstatistiek	discardonderzoek	bestandsopnamen schelpdieren
	glasaalbemonstering	zeezoogdieren	bestandsopnamen binnenwater

¹ [Beleidsbesluit Schelpdiervisserij 2005 - 2020: Ruimte voor een zilte oogst. Naar een omslag in de Nederlandse schelpdiercultuur](#)

Bij het verwezenlijken van ambities moet rekening worden gehouden met de beschikbare middelen. Er moeten keuzes gemaakt worden wanneer de middelen beperkt zijn. Daarom wordt bewust gekozen het aantal expertisegebieden tot bovenstaande te beperken. In het geval dat er tijdelijk specifieke expertise nodig is die op het RIVO niet voldoende aanwezig is, kan deze extern worden ingehuurd of kan gebruik gemaakt worden van expertise in de (internationale) netwerken waarin het visserijonderzoek is ingebed.

De invulling van de sleutelexpertises dient te garanderen dat WOT taken met voldoende kwaliteit en continuïteit kunnen worden uitgevoerd. Verdere criteria die de invulling van de sleutelexpertises bepalen, worden bepaald uit een strategische visie op de gewenste kennisontwikkeling die nodig is om positie van het RIVO als contract research organisatie te behouden en verstevigen.

1.2.2 Onderzoeksthema's

Een deel van de kennis die nodig is voor het uitvoeren van (toekomstige) WOT taken kan alleen worden verkregen door het doen van wetenschappelijk onderzoek. Het RIVO heeft een wetenschappelijk onderzoeksprogramma opgezet, waarin rekening wordt gehouden met de kennisbehoefte voor de WOT.

Het wetenschappelijk onderzoek is ingedeeld in een aantal thema's. De indeling staat hieronder aangegeven. Deze thema's staan niet op zichzelf en er is vaak overlap met andere thema's. Tot op zekere hoogte is de indeling daarom arbitrair.

Het eerste thema omvat de kennis van het dier of de soort. In het tweede thema is de kennis van de visserij ondergebracht. Het derde thema omvat de kennis van de interactie van het dier met zijn omgeving en de impact van veranderingen in de omgeving daarop. In het vierde thema is het onderzoek ondergebracht dat betrekking heeft op het beleid t.a.v. visbestanden en beheer van de visserij en de daarbij gebruikte beleidsinstrumenten. In dit thema zijn ook de procedures en vorm waarin beheersadviezen tot stand komen ondergebracht. In het laatste thema is het ontwikkelen en verbeteren van methoden activiteiten ondergebracht. Het laatste thema omvat de ontwikkeling van de technisch-wetenschappelijke methoden die gebruikt worden in de toestandsbeoordeling van de visbestanden en die zijn afgestemd op het management systeem.

nr	thema	onderdelen
1	biologie	biologische processen groei voortplanting gedrag (migratie) populatiodynamica
2	visserij	vlootdynamica vistechnieken en vistuigen (selectiviteit) gedrag visserij ruimtelijke en temporele verspreiding
3	ecologie	interspecifieke relaties draagkracht en productiviteit ecosystemen habitat en biodiversiteit impact visserij klimaatsverandering
4	beheerssystemen	management systemen advisering
5	rekenmodel	toestandsbeoordeling omgaan met onzekerheid risico analyse

1.2.3 Onderzoeksinstrumentarium

In uitzonderlijke gevallen kunnen kennisbasismiddelen worden ingezet voor het onderhoud of de aanschaf van onderzoeksinstrumentarium. Het gaat hier om instrumentarium dat essentieel is om het onderzoek uit te kunnen voeren en dat niet op het RIVO aanwezig is. Dit is in 2005 niet aan de orde geweest

1.3 Structuur van de kennisbasis

De kennisbasis is uitgevoerd op een zelfde wijze als de overige LNV-programma's op het RIVO. Het kennisbasisprogramma bestaat uit een aantal goedgekeurde, soms meerjarige projecten. Het programma wordt geleid door de programmaleider: Rob Griff. Deze is verantwoordelijk voor de aansturing van het programma, bewaking van de budgetten, kwartaalrapportages en een jaarlijkse voortgangsrapportage. Het formaat van de kwartaalrapportages is identiek aan de van de normale WOT projecten. De programmaleider probeert eventueel geconstateerde knelpunten op te lossen. De jaarlijkse voortgangsrapportage geeft een overzicht van de voortgang van uitgevoerde projecten inclusief de opgeleverde producten. Bovendien wordt een financieel overzicht gegeven.

De projecten, die binnen de kennisbasis worden uitgevoerd, worden aangestuurd door een projectleider. Deze is verantwoordelijk voor de planning (planningsheet) en uitvoering van het project op dezelfde wijze als bij overige projecten. Het beheer van de kennisbasisprojecten is identiek aan die van normale projecten. De projectleider levert minimaal ieder kwartaal informatie aan de programmaleider over de voortgang van het project (financieel en inhoudelijk) voor de kwartaalrapportage en meldt eventuele knelpunten.

1.4 Financiering

Met ingang van 2004 wordt het onderzoek dat DLO uitvoert ten behoeve van LNV gefinancierd in een nieuwe structuur. Er zijn drie financieringslagen: kennisbasis (KB), wettelijke onderzoekstaken (WOT) en beleidsondersteunend onderzoek (BO).

Voor de uitvoering van de WOT visserij zijn met DLO langjarige afspraken gemaakt. Beleidsondersteunend onderzoek wordt meer vraag gestuurd, gepaard gaand met een sterke wisselwerking tussen Wageningen UR en LNV en een flexibele looptijd van zo'n jaar of twee.

De kennisontwikkeling 2005 wordt gefinancierd uit de zogenaamde 'kennisbasis' middelen. Bij de herijking van het WOT programma in 2004 is door LNV en DLO, in de werkafspraken behorende bij de uitvoeringsovereenkomst, overeengekomen dat LNV voor de ontwikkeling en instandhouding van kennis die nodig is om dit programma te kunnen uitvoeren in 2005 een bedrag van 600 duizend euro ter beschikking stelt. Deze middelen zullen worden uitgebreid met aanvullende fondsen afkomstig van internationale onderzoeksprogramma's.

1.5 Samenwerking

Bij de uitvoering van de WOT wordt in vele gevallen samengewerkt met buitenlandse organisaties die soortgelijke taken uitvoeren. Met name het onderzoek op zee, de bemonstering van de vangsten, het ontwikkelen van methoden en modellen alsmede de internationale beleidsadviesing is in grote mate afgestemd met andere landen. Het ligt dan ook voor de hand dat in veel gevallen bij het ontwikkelen van nieuwe kennis door het uitvoeren

van onderzoek, samenwerking zal worden gezocht met deze of soortgelijke organisaties voor zover deze passen in de kennisbehoefte die in dit programma wordt ontwikkeld.

Voorbeelden zijn bijvoorbeeld een aantal jaarlijkse werkgroepen waaronder de International Council of the Exploration of the Sea (ICES) en een aantal door de EU gefinancierde onderzoeksprogramma's waarin op relevante onderzoeksgebieden (bijvoorbeeld visserijbeheer, marine ecosystemen, modelontwikkeling) specifieke expertise wordt ontwikkeld en kennis wordt uitgewisseld. Een voordeel van deze samenwerking is dat kennis met de andere organisaties wordt gedeeld waarmee een groter rendement van de onze eigen investering in expertiseopbouw wordt verkregen.

In een aantal gevallen kan gebruik gemaakt worden van externe medefinanciering van het onderzoek al of niet uitgevoerd in samenwerking met anderen. Ook hier geldt dat uit de samenwerking en de extra inkomsten een meerwaarde wordt verkregen.

Het ligt voor de hand dat het onderzoek waarin met derden wordt samengewerkt overlapt of moet aansluiten met de doelstelling van het kennisbasisprogramma.

2. Procedure toekenning projecten

Voor het verkrijgen van toestemming voor het uitvoeren van een kennisbasisproject zijn aanvragen ingediend volgens een vast format. De aanvraag bestaat uit een korte beschrijving van het project, een motivatie die aangeeft hoe het project binnen de WOT kennisbasis en RIVO expertiseopbouw past, tijdsduur, samenwerking, een (indien van toepassing meerjarige) financiële begroting en een opsomming van de op te leveren producten.

De aanvragen zijn getoetst langs een aantal criteria door een Toestemmingsteam (TT). De samenstelling van het team wordt jaarlijks vastgesteld en bestaat uit het Hoofd CVO of diens plaatsvervanger en vier door het RIVO aan te wijzen wetenschappers. Door deze procedure is de door DLO gewenste synergie van de expertiseontwikkeling t.b.v. CVO en RIVO gewaarborgd. Het Hoofd CVO is verantwoordelijk naar LNV voor de inzet van de middelen en heeft het recht om de toekenning van een aanvraag tegen te houden. Het toetsingsteam voor 2005 bestond uit:

- Frans van Beek (Hoofd CVO)
- Eric Jagtman (Hoofd onderzoeksorganisatie RIVO)
- Adriaan Rijnsdorp (Wetenschappelijk coördinator visserijonderzoek)
- Aad Smaal (Wetenschappelijk coördinator schelpdieronderzoek)
- Rob Griff (programmameider kennisbasis WOT RIVO)

De beoordelingscriteria zijn de genoemde sleutelexpertises en onderzoeksthema's. Het toetsteam heeft op 10 februari 2005 de ingediende voorstellen beoordeeld en in een vergadering budgetten toegewezen. De uitslag van deze ronde staat in onderstaande tabel (De nummers verwijzen naar de nummering in Appendix 1):

In deze ronde is iets meer budget (€623,918) toegekend dan dat er beschikbaar is (€600,000) maar er is afgesproken dat er van een aantal projecten preciezer bepaald zou worden welk budget daadwerkelijk nodig was. De uiteindelijke toewijzing van de budgetten, en de argumentatie om bepaalde budgetten wel of niet toe te wijzen staat in Appendix 2.

Na toekenning van de budgetten heeft de programmameider met alle projectleiders overlegd welk budget daadwerkelijk nodig was en of er voor bepaalde EU projecten misschien andere bronnen van co-financiering aanwezig waren. Hierdoor bleek minder budget nodig te zijn dan gedacht. In een tweede overleg van het toetsteam (op 29 maart 2005) is het resterende budget toegekend aan andere aanvragen, of is het budget van al lopende projecten verruimd.

Na deze ronde was de verdeling van het kennisbasis WOT budget als volgt:

Nr	Titel	Projectleider	Toegekend
0	Programmaleiding	Grift/Van Beek	14,980
1	TECTAC	Pastors	7,639
3	Necessity	Van Marlen	182,323
5	Historical trends	Pastors	20,000
8	Commit	Asjes	31,000
9	Efimas	Asjes	35,000
10	Fisboat	Asjes	31,000
12	ICES Fish Map	Heessen	16,000
14	Larvenproductie Kanaal	Dickey-Collas	6,770
15	Paaiplaats NZ Haring	Dickey-Collas	14,530
16	EU Pilot datatransfer	Storbeck	25,000
18	Paper spraymethode	Eltink	10,272
19	WKAFAT	Poos/Kraak	4,000
20	Taakgroep leeftijdsbepalingen	Bolle	40,720
23	Correctie surveys	Daan	32,760
24	Fisheries Induced Changes	Rijnsdorp	25000
26	Epibenthos	Craeymeersch	25,000
27	Japanse oesters	Craeymeersch	30,000
28	NS Benthos project (SGNSBP)	Craeymeersch	15,000
31	Wolga	De Leeuw	10,000
34	SGMSNS (Multispecies)	Dekker	5,500
Totaal			582,494

Het restant budget van € 17,506 werd geparkeerd voor het opstarten van nieuwe onderzoeksprojecten zoals onderzoek aan de effecten van klimaatveranderingen op vis en visserij.

In het derde en vierde kwartaal waren er aanwijzingen dat niet alle budgetten uitgeput zouden. Daarop inspelend werden een aantal nieuwe projecten opgestart die door KB-WOT gefinancierd werden. Toestemming voor het opstarten van deze projecten en toekenning van budget gebeurde weer na toetsing door het toetsteam.

De volgende additionele projecten werden toegekend:

Nr	Titel	Projectleider	Toegekend
35	WOT ICES ASC	Grift	36,224
36	Klimaat	Tulp	50,080
37	Echoview	Ybema	3,442
38	WGFS	Pastors	4,869
40	Lezing Aalbeheer	Dekker	3,068
41	RTSA	Dickey Collas	7,575
42	SAS code pelagisch	Couperus	6,640
43	IJsselmeervisserij	Deerenberg	7,968
Totaal			119,866

3. Rapportage Over 2005

3.1. Inhoudelijke rapportage

De inhoudelijke rapportages per project staan in detail uitgewerkt in Appendix 2. Per project worden de volgende aspecten beschreven:

- Titel
- Nummer (verwijst naar het nummer in bovenstaande tabellen)
- Projectleider
- Uitvoerende instellingen
- Looptijd
- Thema
- Beschrijving
- Motivatie
- Producten (publicaties, rapporten, werkgroepen)
- Kennisontwikkeling

3.2. Financiële rapportage

Het KB WOT budget voor programma 406 is in 2005 volledig uitgeput en zelfs met 6% overschreden (€33438). De overschrijding is deels veroorzaakt door de overbudgettering (680k€ terwijl er 600k€ beschikbaar was) en deels doordat er vooral in de laatste twee maanden nog meer werk in diverse onderzoeksprojecten is verzet dan was voorzien.

Van de 29 projecten zijn er slechts enkelen precies uitgeput, negen projecten hebben hun budget overschreden en dertien projecten hebben het budget niet volledig benut.

De budgetoverschrijding is opgevangen door de kosten van de ICES ASC (nr 35) voor eigen rekening van het RIVO te nemen.

Nr	Project	Naam project	Budget	Realisatie	Uitputting
0	3.25.12292.02	Programmaleiding	14,980	15,194	101%
1	3.22.12560.01	TECTAC	7,639	7,639	100%
3	3.21.12421.01	NECESSITY	161,555	168,521	104%
5	3.25.12290.12	Historical stock trends	20,000	10,344	52%
8	3.22.12411.01	COMMIT	31,000	28,486	92%
9	3.22.12412.01	EFIMAS	35,000	28,486	81%
10	3.23.12445.01	FISBOAT	31,000	28,486	92%
12	3.17.12700.02	ICES FISHMAP	16,000	16,000	100%
14	3.01.12195.02	Larven prod. Eng. Kanaal	6,770	7,589	112%
15	3.01.12195.03	Spawning origin Herring NS	14,530	12,925	89%
16	325.12290.31	DCR Pilot 2	25,000	24,674	99%
18	3.25.12290.29	Viseieren/plankton	10,272	10,272	100%
19	3.25.12290.05	WKAFAT	2,635	2,635	100%
20	3.25.12290.26	Leeftijdsbepalingen	40,720	32,139	79%
23	3.25.12290.25	Check surveys	32,760	30,052	92%
24	3.25.12290.11	Fisheries Induced Change	25,000	17,704	71%
26	3.25.12290.28	Epibenthos	25,000	14,203	57%
27	3.25.12290.32	Oestersurveys	30,000	21,020	70%
28	3.25.12290.27	NS Benthos project	15,000	16,620	111%
31	3.25.12290.30	Volga	10,000	13,440	134%
34	3.25.12290.19	SGMNS	5,070	5,070	100%
35	3.25.12290.05	WOT ICES ASC	36,224	41,052	113%
36	3.25.12290.36	Klimaat	50,080	51,157	102%
37	3.25.12290.34	Echoview	3,442	3,588	104%
38	3.25.12290.35	WGFS	4,869	4,869	100%
40	3.25.12290.37	Lezing Aalbeheer	3,068	4,590	150%
41	3.25.12290.38	RTSA	7,575	6,558	87%
42	3.25.12290.39	SAS code pelagisch	6,640	5,727	86%
43	3.25.12290.40	IJsselmeervisserij	7,968	4,399	55%
Totaal			€ 679,797	€ 633,438	106%

4. Conclusies en discussie

De procedure van de aanvragen en toewijzing van budget uit de kennisbasis lijkt goed te hebben gewerkt. Op een eerlijke en transparante manier is het budget toegekend om kennisontwikkeling t.b.v. KB WOT te financieren. Wel waren er nog een aantal EU projecten die vanuit aangegane verplichtingen gefinancierd moesten worden wat de keuzevrijheid van de toekenning van de budgetten heeft beperkt. Er wordt nu hard aan gewerkt om in de toekomst de co-financiering van nieuwe EU projecten al in een vroeg stadium te regelen zodat er zoveel mogelijk budget uit de kennisbasis beschikbaar is om voor gerichte kennisontwikkeling te gebruiken.

Door het vrij grote aantal projecten dat uit KB WOT programma 406 is gefinancierd is het strategische onderzoek wat versnipperd geraakt. Wel is naar onze mening het budget nuttig besteed; ook kleine projecten kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan kennis en expertise ontwikkeling. Voor 2006 is ingezet op grotere projecten die specifiek aan de onderzoeksthema's gekoppeld zijn.

Appendix 1. Uitslag en motivatie eerste ronde toewijzing budgetten (10 februari 2005)

	Naam	Indiener	Gevraagd	Toegekend	Opmerkingen
	Totaal		€ 984,445	€ 623,918	
0	Programmaleiding	Grift/Van Beek	14,980	14,980	Monitoren voortgang en kennisontwikkeling binnen Kennisbasis WOT. Nuttig maar deze overhead uren zoveel mogelijk beperken
1	TECTAC	Pastors	7,639	7,639	Verplichting tot afronding, past binnen thema's RIVO, past goed binnen WOT, wordt ook vernieuwend onderzoek in uitgevoerd, inzet andere projecten als co-financiering niet wenselijk omdat tijd nodig is.
2	WGFS	Pastors	6,535	0	MP is voorzitter, commitment voor 3 jaar, 2e jaar, project wel uitvoeren. Mogelijkheden verkennen om bezoek uit lopende projecten te financieren (COMMIT, EFIMAS).
3	Necessity	Van Marlen	202,000	202,000	Verplichting aangegaan en respecteren. Er is wel een onbalans tussen de besteding van schaarse middelen en de toekenning aan 1 project (pasbaarheid binnen WOT, strategische kennisontwikkeling). Om ruimte in budget te onderzoeken worden de begroting en verplichtingen gescreend, goed zoeken naar alternatieven voor co-financiering (lopend onderzoek, markt). Suggesties bronnen cofinanciering: actief markt benaderen, lopende projecten: datacollectie discardreizen WOT/zeezoogdieren, pelagisch werk Mauritanië. Alleen cofinanciering voor deel dat is voorzien.
4	Recovery	Van Marlen	67,979	67,979	Onderzoek moet afgerond worden. Begroting+verplichtingen screenen net als Necessity. Alleen cofinanciering voor deel dat voorzien is, niet voor onvoorziene posten.

	Naam	Indiener	Gevraagd	Toegekend	Opmerkingen
5	Stock reconstructie	Pastors	42,000	20,000	Niet direct van belang voor directe kennisbehoefte WOT, op langere termijn wel belang. Wel versterking expertise RIVO/onderzoeker. Eerste aanzet voor begin promotie. Daarna per kwartaal besluit over ruimte voor het werken op 'niet gepland' waarbij MT BO zich inzet om deze uren in projecten weg te zetten. Op deze manier wordt ruimte voor promotietraject gecreëerd.
6	WGFTFB	Van Marlen	2,500	0	Deelname wordt reeds uit Necessity betaald
7	WGMME	Van Keeken	6,432	0	De vraag is bij wie dit thema het beste thuis hoort. Deelname past niet binnen WOT (ecologie zeezoogdieren).
8	Commit	Asjes	31,000	31,000	Verplichtingen aangegaan, past goed binnen WOT, met Frontoffice nagaan of extra cofinanciering vanuit LNV mogelijk is. Begroting screenen.
9	Efimas	Asjes	75,000	75,000	Verplichtingen aangegaan, past goed binnen WOT, met Frontoffice nagaan of extra cofinanciering vanuit LNV mogelijk is. Begroting screenen.
10	Fisboat	Asjes	31,000	31,000	Verplichtingen aangegaan, past goed binnen WOT, met Frontoffice nagaan of extra cofinanciering vanuit LNV mogelijk is. Begroting screenen.
11	Int. larval fish conference	Dickey-Collas	7,000	0	Kennisbasis is bedoeld voor meerjaren projecten. Deelname aan conferenties moet in andere gelden gezocht worden. Advies wetenschapsteam om budget uit frontoffice beschikbaar te stellen.
12	ICES Fish Map	Heessen	27,170	16,000	27000 afgedekt uit WUR kennisbasis. Doorgeschoven bedrag uit 2004 (16kE) wordt uit kennisbasis betaald.
13	WG Elasmobranch fish	Heessen	11,500	0	Zit al in het WOT programma
14	Larvenproductie Kanaal	Dickey-Collas	6,770	6,770	Voortzetten, een van de weinige projecten die in 2004 iets opgeleverd heeft.
15	Paaiplaats NZ Haring	Dickey-Collas	14,530	14,530	Voortzetten, een van de weinige projecten die in 2004 iets opgeleverd heeft.

	Naam	Indiener	Gevraagd	Toegekend	Opmerkingen
16	EU Pilot datatransfer	Storbeck	25,000	0	Voorstel wordt voorlopig geparkeerd, maar het is wel belangrijk dat dit uitgevoerd wordt. Overleg met LNV voor mogelijke financiering, zoek ruimte in huidige budget voor ICT binnen RIVO. Eventueel na vrijkomen budget uit kennisbasis uitvoeren.
17	PGCCDBS	Bolle	37,600	10,000	Wezenlijk voor RIVO maar begroting opnieuw bezien (er was voor in totaal 117,000 € gevraagd voor kwaliteit otolieten aflezen). Nu wordt er een budget van in totaal 30,000 € gereserveerd, graag nader overleg over besteding van dit geld. Mogelijk dat er extra 200 uur uit KAM gelden gehaald kan worden voor kwaliteitsborging.
18	Paper spraymethode	Eltink	21,400	0	Aanvullende proeven aan boord tijdens ei-survey uitvoeren. Afronding werkzaamheden (schrijven paper, 80 uur) uit frontoffice.
19	WKAFAT	Poos/Kraak	19,600	4,000	akkoord MT 24-11-04. Uren ten laste van opleidingsbudget. Deelnemerkosten uit Kennisbasis.
20	Taakgroep leeftijdsbepalingen	Bolle	35910	10000	Zie aanvraag Nr 20
21	Large Rivers	De Leeuw	9,310	0	Kennisbasisgeld is bedoeld voor meerjaren projecten. Deelname aan conferenties uit andere gelden. Advies wetenschapsteam om budget uit frontoffice beschikbaar te stellen.
22	WG Fish Ecology	Daan	9,500	0	Belangrijke werkgroep maar op dit moment geen duidelijke kandidaat. RIVO slaat een jaar over, eerst bepalen wie er een profiel heeft dat deelname aan deze werkgroep rechtvaardigt.
23	Correctie surveys	Daan	47,080	32,520	Erg belangrijk om uit te voeren. Voorstel is om werkzaamheden uit te voeren door 1 senior onderzoeker en 2 (junior) onderzoekers (ieder 3 weken tijd), dit ook in het kader van kennisoverdracht.
24	Fisheries Induced Changes	Rijnsdorp	25,000	25,000	1 van de 3 onderdelen van MARBEF. Voorlopig vanuit verplichting geld toewijzen. MARBEF wordt grondig gescreend op nut en relevantie van deelname.

	Naam	Indiener	Gevraagd	Toegekend	Opmerkingen
25	Fecunditeit	Van Damme	20,990	0	Relevant voor WOT. Nu verkennen of er binnen marktprogramma monsters genomen kunnen worden (seizoen benutten), mogelijk dat er later in het jaar budget toegekend wordt uit kennisbasis WOT voor de uitwerking van gegevens. Afstemming met marktteam over waarnemingen.
26	Epibenthos	Craeymeersch	25,500	25,000	1 van de 3 onderdelen van MARBEF. Voorlopig vanuit verplichting geld parkeren. MARBEF wordt grondig gescreend op nut en relevantie.
27	Japane oesters	Craeymeersch	30,000	0	Past in WOT kennisbasis maar kan ook elders gefinancierd worden (uit uren frontoffice markt en kennisontwikkeling). Mogelijk later dit jaar toch uit kennisbasis WOT indien er ruimte ontstaat. Project begint met minimum inzet.
28	NS Benthos project (SGNSBP)	Craeymeersch	30,000	15,000	Project nuttig, maar pak dit onderwerp breder aan. Er is een RIVO brede benthos strategie nodig. Met budget kan een start gemaakt worden, samen met MARBEF is er budget om kennis benthos te ontwikkelen. Overleg met frontoffice (Jakob Asjes) voor ontwikkeling onderzoekslijn benthos.
29	Klimaat	De Leeuw	25,000	0	1 van de 3 onderdelen van MARBEF. Er is EUR 25000 uit kennisbasis WUR beschikbaar voor klimaat. Afstemmen tussen JaapJan en Joep over besteding van dit geld. Voorstel wel relevant voor WOT maar voorlopig in de wacht. Mogelijke toekenning van geld indien er budget vrijgespeeld wordt.
30	Opleiding aflezers	Bolle	43,520	10,000	Zie aanvraag Nr 20
31	Wolga	De Leeuw	25,000	0	Nieuw wetenschapsveld, resultaten project vertalen naar beleid is RIVO werk. Budget vanuit RIVO is duidelijk nodig. Kennisontwikkeling betaald door NWO, vertaling uit RIVO. Voorbereiding op nieuwe markt KRW, vanuit frontoffice financieren, indien niet mogelijk later alsnog uit Kennisbasis.
32	BEWG (Benthos Ecology WG)	Craeymeersch		0	Onderdeel van benthosonderzoek waar nu 40000 EUR voor is gereserveerd. Probeer deelname uit MARBEF te betalen.
33	WGFAST (WG Fish acoustics)	Ybema of Couperus		0	Indien deelname, betalen uit surveys of projecten. Deelname afhankelijk ontwikkeling akoestisch team.

	Naam	Indiener	Gevraagd	Toegekend	Opmerkingen
34	SGMSNS (Multispecies)	Dekker		5,500	Akkoord MT 24-11-04
44	SGRESP			0	Geen deelname
45	WGMAFC	Schram		0	Niet uit KB WOT
46	WGMASC	Kamermans/Schram		0	Niet uit KB WOT
47	SGSIMUW			0	Geen deelname
48	Clupoid symposium	Dickey-Collas		0	Vorbereiding symposium met frontoffice afstemmen.
49	Cursus visserijtechniek			0	Indien gewenst uit opleidingsbudget betalen.

Appendix 2. Inhoudelijke rapportage per project

Titel	1. TecTac
Nummer	3.22.12560.01
Projectleider	Martin Pastoors (later: Floor Quirijns)
Uitvoerende instellingen	IFREMER, CEDEM, CEFAS, CEMARE, DIFRES, IFM, LEI, RIVO
Looptijd	1 Sept 2002 – 31 Augustus 2005
Thema	Fleet Dynamics
Beschrijving	<p>Het doel van dit project is om kennis te ontwikkelen over de relaties tussen beleidsmaatregelen, ontwikkelingen van vloten en de visserijdruk. Doel is om visserij beheerders te voorzien van modelgereedschappen die hen in staat stelt om de effecten van maatregelen (TACs, MAGPs, gebied- en seizoensluitingen, subsidies) op de dynamiek van vloten en visserijmortaliteit. Het algemene idee is om de dynamiek van de elementen die veranderingen in de vloot dynamiek te onderzoeken: De <u>technologische vooruitgang</u> in zowel vistuigen als schepen, alsmede de <u>tactische aanpassing</u> van vissersschepen. Hoe komen deze voor? Waarom komen deze voor? Wat zijn de gevolgen voor de visbestanden en de socio-economie van de visserijen? Voorbeelden zullen gebruikt worden uit een brede selectie van demersale vloten, opererend in de Oostzee, de Noordzee, het Kanaal, de Keltische zee en de Golf van Biskaje.</p>
Motivatie	<p>Verscheidene visbestanden die beheerd worden onder het Gemeenschappelijk Visserij Beleid (GVB) van de EU lijken in gevaar vanwege excessieve visserijmortaliteit. Een algemene zorg van visserijmanagers is om visserijen winstgevend te houden, terwijl de visbestanden behouden blijven, vooral wanneer deze geëxploiteerd worden voorbij de biologisch veilige grenzen. In Europese wateren wordt het beheren van de visserijen en visbestanden bemoeilijkt door (i) het ontbreken van consensus over de doelen en strategieën van het beleid en (ii) onvoldoende kennis van de relaties tussen beleidsmaatregelen, ontwikkelingen van vloten en de visserijdruk. Het project beoogt om onderdeel (ii) nader in te vullen.</p>
Producten	<p>Eindrapport: "Technological developments and tactical adaptations of important EU fleets".</p> <p>In 2005 heeft het RIVO meegewerkt aan 2 wetenschappelijke artikelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Marchal et al in press. Improving the definition of fishing effort for important European fleets, by accounting for the skipper effect - Marchal et al in prep. Linkage between fishers' foraging, market and fish stocks density: examples from the North Sea fisheries <p>Het RIVO heeft bijdragen geleverd aan de ontwikkeling van 2 bio-economische modellen. Deze bijdragen waren analyses die nodig waren om de modellen verder te kunnen ontwikkelen.</p>
Kennis-ontwikkeling	<p>In 2005 is vooral gewerkt aan het uitwerken van de bio-economische modellen en het gestructureerd samenvoegen van alle resultaten. In dit laatste jaar is, zoals in het hele project, kennis ontwikkeld over belangrijke processen in het visserijsysteem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tactische en technische elementen van vlootdynamica; - Relatie tussen visserij-inspanning en visserijsterfte; - Externe factoren die van invloed zijn op vlootdynamica; - Dynamica van inkomsten in de visserij. <p>Door middel van de bio-economische modellen is het mogelijk gemaakt de kennis over deze processen te integreren.</p>

Titel	3. NECESSITY	
Nummer	3211342101	
Projectleider	Ir. B. van Marlen	
Uitvoerende instellingen	Partner 1 (RIVO + MARITIEM) Partner 3 (FRS) Partner 5 (SEAFISH) Partner 7 (ULR/CRMM) Partner 9 (DIFRES) Partner 11 (FOI) Partner 13 (IMR-SE) Partner 15 (UCC) Partner 17 (INIAP-IPIMAR) Partner 19 (AZTI) Partner 21 (NCMR) Partner 23 (EUFF)	Partner 2 (CEFAS) Partner 4 (USTAN) Partner 6 (IFREMER) Partner 8 (FGFRI) Partner 10 (CONSTAT) Partner 12 (IMR-NO) Partner 14 (BIM +AquaTec) Partner 16 (CLO-DvZ) Partner 18 (ICM-CSIC) Partner 20 (ISMAR-CNR) Partner 22 (IMBC)
Looptijd	01/03/2004-31/05/2007	
Thema	Het verminderen van ongewenste bijvangsten (met name van zeezoogdieren) in de pelagische visserij.	
Beschrijving	<p>Drie-en-twintig instituten stellen voor te werken in twee Taak Groepen, i.e. Nephrops and Cetaceans om alternatieve vistuigen en vistactieken in samenwerking met het visserijbedrijf te ontwikkelen met als doel het verminderen van bijvangst en sterfte van niet doelsoorten in de relevante Nephrops and pelagische visserijen, zonder noemenswaardig vangstverlies van de hoofddoelsoorten. Het project bestaat uit tien werkpakketten (WP1 - WP10)</p> <p>De looptijd van het project is 38 maanden. Er wordt speciale aandacht gegeven aan het consulteren van en het overdragen van de resultaten aan het visserijbedrijfsleven, alsmede kennisoverdracht tussen de verschillende Europese partners. De biologische en socio-economische effecten van de voorgestelde maatregelen zullen tevens worden geëvalueerd. Het RIVO coördineert het gehele project en draagt door middel van onderzoek aan pelagische vistuigen bij aan het zeezoogdieren deelproject.</p>	
Motivatie	Het ontwikkelen van soort-selectieve vistuigen en het verminderen van ongewenste bijvangsten (ook van zeezoogdieren) is een onderdeel van de eco-systeem benadering gedefinieerd door de ICES. RIVO heeft hierin een unieke expertise ontwikkeld, die het wenst te behouden. De Nederlandse pelagische sector kent dergelijke bijvangsten ook en dreigt visserijmogelijkheden te verliezen zonder maatregelen hiertegen.	
Producten	<p>Opgeleverde rapporten aan de EU:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Short Interim Report over 12 maanden - Periodic Activity Report (NECESSITY_PAR1_20051017.pdf), met vele Annexes - Periodic Management Report (NECESSITY_PMR1_20051017.pdf) - Tevens een Publishable Executive Summary (NECESSITY_PES1_20051017.pdf) - Reisverslag van gezamenlijk met BFAFi Hamburg uitgevoerde onderzoekreis a/b "Walther Herwig III" in maart-april 2005 - Project website. 	
Kennis-ontwikkeling	In het deel vermindering bijvangsten zeezoogdieren is kennis ontwikkeld over mogelijke technische aanpassingen in pelagische netten om de dieren of uit het net te weren of uit het net te laten ontsnappen. Aangetoond is dat een ontwerp een ongunstig effect heeft op de visvangst en daarom niet	

	<p>geschikt. De specificaties van op de markt verschenen akoestische afweerapparaten (zgn. 'pingers') zijn in het laboratorium gemeten. De geluidsniveaus van schip en trawlnet zijn dermate hoog, dat ze de uitgezonden geluiden van deze pingers zouden kunnen maskeren. Uit onderzoek aan maaginhouden van aangevoerde bijgevangen zeezoogdieren is een beeld ontstaan over de prooidieren die worden gegeten en de hypothese dat er verband zou kunnen zijn met gevangen vis die overboord wordt gezet. Dit zou kunnen leiden tot een aanpassing van deze werkwijze waardoor deze zgn. discards niet meer als lokmiddel voor zeezoogdieren zouden kunnen fungeren.</p>
--	--

Titel	5. Stock reconstructie technieken voor Noordzee visbestanden
Nummer	3.25.12290.12
Projectleider	Martin Pastoors
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	Januari 2005 - December 2007
Thema	stock assessment modellen
Beschrijving	<p>Toestandsbeoordeling van Noordzee visbestanden worden op reguliere basis uitgevoerd door ICES en het RIVO participeert in dat proces. Deze toestandsbeoordeling zijn echter veelal gebaseerd op tijdseries die beginnen aan het eind van de jaren vijftig van de 20ste eeuw. Daarmee is ons beeld van de dynamiek van visbestanden (en haar exploitatie) beperkt tot een periode van relatieve intensieve visserij.</p> <p>In het voorgestelde onderzoeksproject zal worden gewerkt aan het ontwikkelen van technieken om de toestandsbeoordeling over een langere periode uit te voeren door gebruik te maken van historische gegevens. Om die gegevens te kunnen gebruiken, zullen ze eerst geïnventariseerd moeten worden en digitaal beschikbaar worden gemaakt. De kern van het werk bestaat echter uit twee methodische ontwikkelingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het ontwikkelen van methodes om bestanden te kunnen schatten ook bij een beperkte hoeveelheid (en soms tegenstrijdige) gegevens. Gedacht wordt om dit via Bayesiaanse technieken te gaan doen. 2. het ontwikkelen van populatiedynamische modellen om de interactie tussen verschillende soorten op een theoretische manier te kunnen verklaren. Deze populatiedynamische modellen kunnen vervolgens worden vergeleken met de historische reconstructies van de bestudeerde visbestanden. <p>Het werk zal zich richten op Noordzee haring, kabeljauw, schol en eventueel schelvis. Reconstructies zullen worden gemaakt van 1850 en zo mogelijk nog verder terug in de tijd.</p> <p>De reconstructies van de genoemde visbestanden zullen het mogelijk maken om de basis voor biologische referentiepunten beter inzichtelijk te maken, hetgeen een direct beleidsrelevantie heeft.</p>
Motivatie	<p>Het uitvoeren van toestandsbeoordelingen is een kernexpertise op het RIVO. Het RIVO streeft naar het onderhouden en verder ontwikkelen van deze expertise. Het ontwikkelen van technieken om bestandsschattingen te geven als er relatief weinig gegevens voorhanden zijn, is een belangrijke aanvulling op de RIVO expertise. Daarnaast zal de relevantie voor het schatten van biologische referentiepunten van groot belang zijn voor de adviesfunctie van het RIVO. Promotie van Martin Pastoors van belang voor functioneren als adviseur van de Nederlandse en Europese overheid.</p>
Producten	<p>Presentatie over methodes voor schatten van bestanden aan de hand van historische gegevens. Gepresenteerd op het Internationale Congres History of Marine Animal Populations, Kolding Denemarken, October 2006.</p>
Kennis-ontwikkeling	<p>Overzicht van beschikbare gegevensbronnen voor historische analyses van schol, haring, kabeljauw en schelvis. Voorlopige analyses van historische gegevens van haring. Netwerken met relevante onderzoekers op het gebied van geschiedkundig onderzoek.</p>

Titel	8. COMMIT
Nummer	3221241101
Projectleider	J.J. Zeeberg
Uitvoerende instellingen	Diverse (11X) Europese Visserij Onderzoeksinstituten waaronder het LEI
Looptijd	1-4-2004 tot 31-3-2007
Thema	Sleutelexpertise: Stock assessment en Beleidsadviesing Visbestanden Onderzoeksthema: Beheersystemen en Rekenmodellen Vanwege het integrale karakter van het project beslaat COMMIT ook nog andere sleutelexpertises en onderzoeksthema's. Echter, bovengenoemde thema's en sleutelexpertises zijn de belangrijkste.
Beschrijving	In COMMIT wordt nauw samengewerkt met het EFIMAS project, maar bij COMMIT gaat men dieper op bepaalde aspecten in zoals onderzoek naar het gebruik van Bayesian technieken (onzekerheidsanalyses) bij stock assessments, ontwikkelen en evalueren van meerjarige TACs/Quota en onderzoek naar het 'Commitment' van stakeholders.
Motivatie	Met name de opbouw van kennis en expertise bij het RIVO over Bayesian technieken is van belang bij COMMIT. Daarnaast wordt ook veel socio-economische kennis opgedaan van het visserijbeleid.
Producten	<ul style="list-style-type: none"> - 18 maanden (mid-term) rapportage is in oktober 2005 geleverd - Inhoudelijke tussentijdse rapportage volgt in maart 2006.
Kennisontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Toepassing van simulatiemodel (december 2005, januari 2006) t.b.v het evalueren van een voorstel van de Noordzee Regionale Advies Council voor het beheren van platvis in de Noordzee (http://flr-project.org/doku.php?id=appl:nsrac) - Deelname aan verschillende workshops.

Titel	9. EFIMAS
Nummer	3221241201
Projectleider	J. J. Zeeberg
Uitvoerende instellingen	Diverse (30X) Europese Visserij Onderzoeksinstituten waaronder het LEI
Looptijd	1-4-2004 tot 31-3-2008
Thema	Sleutelexpertise: Stock assessment en Beleidsadviesgeving Visbestanden Onderzoeksthema: Beheerssystemen, Rekenmodellen en Vlootdynamica Vanwege het integrale karakter van het project beslaat EFIMAS ook nog andere sleutelexpertises en onderzoeksthema's. Echter, bovengenoemde thema's en sleutelexpertises zijn de belangrijkste.
Beschrijving	In EFIMAS wordt een modelframework ontwikkeld waarmee het Europese Visserij beleid kan worden geëvalueerd. Dit framework wordt ontwikkeld aan de hand van een aantal case-studies, waaronder North Sea Flatfish, en verschillende beleidsscenario's voor de verschillende case-studies zullen vervolgens worden doorgerekend en geëvalueerd.
Motivatie	Het EFIMAS-project is één van de grotere EU visserij projecten en behoorlijk ambitieus. Er werken ook zeer veel gerenommeerde Europese Visserij instituten aan mee. Het project biedt de mogelijkheid om de kennis over stock-assessment modellen op het RIVO te uit te breiden en te verdiepen. Bovendien zullen binnen het project met behulp van de 'R', een relatief nieuwe programmeertaal, zeer veel verschillende modellen gekoppeld worden. Op deze manier zal bij het RIVO kennis en expertise worden opgebouwd over 'R'.
Producten	<ul style="list-style-type: none"> - 18-maanden (mid-term) rapportage is in oktober 2005 geleverd - Inhoudelijke tussentijdse rapportage volgt in maart 2006.
Kennisontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Toepassing van simulatiemodel (december 2005, januari 2006) t.b.v het evalueren van een voorstel van de Noordzee Regionale Advies Council voor het beheren van platvis in de Noordzee (http://flr-project.org/doku.php?id=appl:nsrac) - Cursus verzorgt door M. Pastoors (http://flr-project.org/doku.php). - Deelname aan verschillende workshops

Titel	10. FISBOAT
Nummer	3231244501
Projectleider	J. J. Zeeberg
Uitvoerende instellingen	Diverse (11X) Europese Visserij Onderzoeksinstituten
Looptijd	1-3-2004 tot 28-2-2007
Thema	Sleutelexpertise: Stock assessment en Beleidsadviesgeving Visbestanden Onderzoeksthema: Beheerssystemen en Rekenmodellen
Beschrijving	In FISBOAT wordt onderzocht of het mogelijk is om Stock Assessment methoden te ontwikkelen waarin gebruik wordt gemaakt van alleen survey gegevens.
Motivatie	Tijdens de uitvoering van FISBOAT zal kennis en expertise m.b.t. de ruimtelijke analyse van survey gegevens worden opgebouwd.
Producten	<ul style="list-style-type: none">- 18 maanden (mid-term) rapportage is in oktober 2005 geleverd- Inhoudelijke tussentijdse rapportage volgt in maart 2006.
Kennisontwikkeling	

Titel	12. ICES-FishMap
Nummer	317 12700 02
Projectleider	Henk Heessen
Uitvoerende instellingen	RIVO, CEFAS, ICES
Looptijd	1 oktober 2004 / 30 september 2005
Thema	Dit project maakt vooral gebruik van gegevens die zijn verzameld tijdens WOT bestandsopnamen (met name IBTS en BTS). De onderzoeksthema's die relevant zijn voor dit project zijn het thema "biologie" (basale kennis over de verspreiding van een vissoort) en "ecologie" (habitat en biodiversiteit). Kennis hiervan is essentieel voor de beleidsterreinen "duurzame exploitatie" en "bescherming van de biodiversiteit".
Beschrijving	In 1993 is een eerste atlas van Noordzee-vissen gepubliceerd als ICES Cooperative Research Report. Sindsdien zijn veel nieuwe gegevens beschikbaar gekomen zowel voor de periode van voor 1993, als daarna. In de jaren 1991/1996 zijn de IBTS surveys zelfs ieder kwartaal uitgevoerd, waardoor ook gegevens beschikbaar zijn over eventuele seizoensmatige veranderingen in verspreiding. ICES-FishMap is een eerste aanzet tot een update van de atlas uit 1993. Voor 16 soorten, waaronder de belangrijkste commerciële soorten, worden gegevens beschikbaar gemaakt. Via de website van ICES komt de mogelijkheid beschikbaar zowel basale als meer gedetailleerde gegevens over verspreiding en biologie van deze 16 vissoorten te verkrijgen. Daarnaast wordt de gebruiker de mogelijkheid geboden om zelf verspreidingskaarten te maken voor een gebied naar keuze, reeks van jaren en kwartaal. Het is de bedoeling dat in een latere fase dit project zal worden uitgebouwd, waarbij alle Noordzee vissoorten worden opgenomen. Eventueel kan ook het gebied worden uitgebreid tot de noordoostelijke Atlantische Oceaan. De website is niet alleen bedoeld voor de geïnteresseerde leek, maar voor iedereen die zich bezighoudt met onderzoek en beleid.
Motivatie	Er is veel vraag naar gegevens over voorkomen van vissoorten, maar die gegevens zijn doorgaans slecht toegankelijk. Informatie over verspreiding van vissen is een automatisch nevenproduct van bestandsopnamen en relevant voor onderzoek naar duurzame exploitatie en inzake behoud van biodiversiteit. Zonder de steun in de rug van fondsen uit de Kennisbasis kan een dergelijk project echter niet van de grond komen.
Producten	Een interactieve applicatie op de website van ICES (http://www.ices.dk/marineworld/fishmap/ices/) waarmee de gebruiker verspreidingskaarten kan genereren van 15 vissoorten, waarbij een keuze kan worden gemaakt uit te gebruiken jaren, kwartalen, leeftijdsklasse van de vis (indien beschikbaar) en/of lengteklassen van de vissen. Per soort kan via deze website informatie op een basaal en een meer gedetailleerd niveau worden gedownload. Daarnaast wordt meer algemene informatie geleverd over surveys, de Noordzee en het Noordzee ecosysteem.
Kennis-ontwikkeling	Via een integrale benadering zijn gegevens over de verspreiding van vissen opgewerkt en geïntegreerd gepresenteerd in samenhang met de ecologie van de soorten. Gegevens over (veranderingen in) de verspreiding van vissen gedurende de afgelopen decennia zijn zichtbaar gemaakt. Dit verschaft ons nieuw inzicht in het voorkomen van vissoorten en de relatie met hun ecologie.

Titel	14. Larven productie Engels Kanaal
Nummer	3011219502
Projectleider	Mark Dickey-Collas
Uitvoerende instellingen	None officially (but partner work at University of Kiel, Germany)
Looptijd	2004-2005 (extended to 2005 due to staffing changes)
Thema	Sleutelexpertise: Beleidsadvisering, bestandsopnamen visbestanden Onderzoeksthema's: 1 and 3, biology and ecology
Beschrijving	To determine the size of the Down herring component through the estimation of larvae production. Larval abundances of Downs herring (from the ICES time series) are converted to production estimates (using growth and mortality estimates). This gives us an estimate of the spawning potential of Down herring, and hence a direct fisheries-independent estimate of biomass.
Motivatie	Project is currently running. This project is a first step to help determine if the current management of North Sea herring ensures that Downs herring are exploited properly. The ratio of autumn spawners to winter spawners is assumed to be fixed under the current management plan but the initial work is suggesting that the growth in stock of the Downs area is higher than in the Banks or Buchan area.
Producten	<ul style="list-style-type: none"> – ICES Annual Science Conference paper: Mark Dickey-Collas, Cindy J.G. van Damme, Lotte A. Worsøe Clausen and Sascha M.M. Fässler (2005) Within Stock Structure and TACs: an investigation into the spawning origin of North Sea herring using otolith microstructure and the dynamics of Downs herring. ICES CM 2005/K:12 – Working document to the Herring Assessment working group 2006 S.M.M., Fässler and M Dickey-Collas. Empirical estimates of annual variability in mortality of larval herring (<i>Clupea harengus</i>) in the North Sea between 1972 – 2000 – Working Document to ICES Study Group on Recruitment Variability in North Sea planktivorous fish Dickey-Collas and Fassler. Increase larval mortality in recent years in North Sea herring. – Paper in preparation Dickey-Collas, Fassler, Poos and Keeken. Empirically derived estimates of larval mortality in southern North Sea herring.
Kennisontwikkeling	The development of in house expertise in larval production estimates, daily mortality modeling and an understanding of the dynamics of winter spawning herring in the southern North Sea.

Titel	15. Paaiplaats Noordzee haring
Nummer	3011219503
Projectleider	Mark Dickey-Collas
Uitvoerende instellingen	DIFRES Denmark (provided training and advice free of charge)
Looptijd	2004 to 2005
Thema	Sleutelexpertise: Beleidsadvisering, bestandsopnamen visbestanden Onderzoeksthema's: 1 and 3, biology and ecology
Beschrijving	To determine the proportion of winter spawned herring that are taken in 2004 and 2005 summer catches. Micro-increment analysis is used to analyse otoliths from the catch to determine whether the fish are autumn, winter or spring spawners. This allows us to proportion catches from the mixed summer fishery to spawning locations.
Motivatie	This project is a first step to help determine if the current management of North Sea herring ensures that Downs herring are exploited properly. The ratio of autumn spawners to winter spawners is assumed to be fixed under the current management plan
Producten	The initial results were published at the ICES Annual Science conference (Dickey-Collas et al, 2005) and used at the ICES herring assessment working group in 2005 and 2006. They will be used as the basis for investigating harvest rules for Downs herring. Mark Dickey-Collas, Cindy J.G. van Damme, Lotte A. Worsøe Clausen and Sascha M.M. Fässler (2005) Within Stock Structure and TACs: an investigation into the spawning origin of North Sea herring using otolith microstructure and the dynamics of Downs herring. ICES CM 2005/K:12
Kennisontwikkeling	We have shown that the winter catches in 2003/2004 were 100% winter spawners and over 50% of the Dutch summer catches in the North Sea were also winter spawners. The work in 2005 showed that the variability between years in the proportions within the catches was considerable.

Titel	16. EU Pilot 2 datatransfer
Nummer	325.12290.31
Projectleider	Frank Storbeck
Uitvoerende instellingen	RIVO, LEI, Directie Vis, EU-JRC
Looptijd	feb 2005- dec 2005
Thema	sleutelexpertise: ontwikkeling database
Beschrijving	<p>De EU wil het opvragen van gegevens, verzameld die n.a.v. de dataverordening worden verzameld, automatiseren door gebruik te maken van WebServices (http://www.w3.org/2002/ws/). Daarbij wordt gebruik gemaakt van de SOAP standaard (Simple Object Access Protocol, http://www.w3.org/TR/soap/). SOAP biedt de mogelijkheid om tussen applicaties op een veilige manier via het internet door firewalls heen informatie uit te wisselen. Dit betekent dus dat tussenkomst van medewerkers bij het aanleveren van de visserijgegevens niet langer noodzakelijk is. Dat brengt besparingen met zich mee. Omdat ook het LEI en de Directie Visserij van het Ministerie LNV willen participeren in dit project biedt het meteen extra mogelijkheden voor het RIVO. Als het systeem operationeel is kunnen ook LEI, Directie VIS en RIVO het systeem gaan gebruiken om onderling aanlandingsgegevens, economische gegevens en biologische gegevens te uit te wisselen. SOAP kan gebruik maken van certificaten om te verifiëren of de aanvrager ook daadwerkelijk de instantie is die de vraag stelt, en aan de hand hiervan kan dan beslist worden welke informatie wel en welke niet beschikbaar gesteld wordt.</p>
Motivatie	<p>De EU dataverordening, welke de verzameling van een hoeveelheid data aan de lidstaten verplicht, verplicht ook elektronische toezending van deze gegevens binnen 20 werkdagen na verzoek van de EC. De EU heeft het Joint Research Centre opdracht gegeven hiervoor een protocol te ontwerpen. Tijdens een overleg bij Directie Vis (DV) met mevrouw Maria Geronymaki van het van het JRC, werd ons gevraagd om in vervolg op het in 2004 lopende Pilot "Aanleveren Visserijgegevens DCR EU" mee te doen met een vervolg project. Zowel LEI, Directie Visserij en RIVO hebben hiermee ingestemd omdat we op deze wijze kunnen we meeliften op de kennis die bij JRC aanwezig is. Wanneer het project slaagt vervalt de noodzaak tot de voorgenomen ontwikkeling van DFAD, een database waar een selectie van RIVO, VIRIS en LEI en data bijeengebracht wordt. Tevens wordt op ontwikkelkosten van protocols in de toekomst bespaard.</p>
Producten	<ul style="list-style-type: none"> - Een Apache server is geïnstalleerd en getest - De XSD schema's voor de IBTS-gegevens zijn aangemaakt (23-09-2005) - De Tomcat Java server is geïnstalleerd en getest (05-10-2005) - De Axis module is geïnstalleerd en getest (07-10-2005). - De Axis module is in staat om onze Oracle database (Frisbe) te benaderen (13-10-2005) - De Apache server is benaderbaar voor gebruikers achter de firewall (15-10-2005) - Het Joint Research Centrum van de EC (JRC) is in staat om vanuit Ispra (Italië) onze Axis module te benaderen (17-10-2005)
Kennis-ontwikkeling	<p>RIVO is nu in staat de technologie toe te passen. Op grond hiervan zijn gesprekken gaande om namens LNV nu ook de VIRIS en LEI gegevens conform deze technologie op verzoek beschikbaar te stellen aan de EC.</p>

Titel	18. Artikel Viseieren sorteren
Nummer	3.25.12290.29
Projectleider	Guus Eltink
Uitvoerende instellingen	nvt
Looptijd	1 januari 2005 - 31 december 2005
Thema	
Beschrijving	Afronding van een artikel over de zogenaamde "spray" methode om viseieren van plankton te scheiden.
Motivatie	<p>Deze nieuwe methode van viseieren sorteren geeft mogelijk in de orde van 60% tot 90% besparing op de manuren. Deze methode is nu zover ontwikkeld dat deelnemende landen in de 2004 makreeleisurvey hebben proefgedraaid met deze methode. Het is nu noodzakelijk dat een officieel artikel deze methode beschrijft. Voor zover mogelijk is de tekst al geschreven, is al omschreven wat voor de diverse proeven moet worden uitgevoerd en zijn de spreadsheets al gemaakt om de analyses uit te voeren, die schattingen geven van de efficiëntie van de methode, inclusief precisie en nauwkeurigheid. Verder moet de vergelijking gemaakt worden tussen de efficiëntie van de nieuwe methode met de oude methode, waarbij met de hand de eieren uit het plankton worden gesorteerd.</p> <p>De 200 manuren, die gevraagd worden, zijn vooral om de proeven voor te bereiden en uit te voeren, en om het artikel af te ronden. Dit project past binnen WOT kennisbasis en RIVO expertise opbouw, omdat deze methode wordt gebruikt voor de onder het WOT programma vallende makreel/horsmakreel eisureys. Planktonmonsters verzameld in wel 40 vaarweken kunnen dan op een veel efficiëntere manier worden gesorteerd op viseieren.</p>
Producten	<ul style="list-style-type: none"> - Er zijn experimenten uitgevoerd - Er is een concept artikel geschreven
Kennisontwikkeling	Kennis over de hier boven beschreven methodiek.

Titel	19. WKAFAT, ICES workshop
Nummer	3251229005
Projectleider	J.J. Poos
Uitvoerende instellingen	ICES, RIVO
Looptijd	24 februari – 1 maart 2005
Thema	stock assessment methoden
Beschrijving	ICES organiseert sinds een aantal jaren cursussen waarin methodes, die bij stock assessments worden toegepast, worden uitgelegd en uitgetest. Het doel van de cursussen is er voor te zorgen dat voldoende expertise in de ICES werkgroepen aanwezig blijft om stock assessments te kunnen uitvoeren. In 2005 wordt de cursus gegeven in de Workshop on Advanced Fish Stock Assessment Techniques. De workshop geeft een basistraining in de methoden die op dit moment bij ICES werkgroepen worden gebruikt en gaat in op een aantal nieuwe ontwikkelingen. Naast het leren begrijpen van de modellen die worden gebruikt wordt ook praktische ervaring met beschikbare, of tijdens de cursus ontwikkelde, software opgedaan. De cursus wordt verzorgd door collega's met ruime ervaring op het gebied van assessment (Dankert Skagen en Einar Hjörleifsson). De terms of reference van de cursus zijn is: " <i>teach a course covering stock assessment methodology, including evaluation of data consistency, estimation of the state of a stock, projection of stock status, uncertainty evaluation and risk assessment</i> ". Het RIVO stuurt twee jonge onderzoekers naar deze cursus: Sarah Kraak en Jan Jaap Poos.
Motivatie	Het uitvoeren van toestandsbeoordelingen is een kernexpertise op het RIVO. Het RIVO streeft naar het onderhouden van brede expertise op dit gebied verspreid over een groot aantal personen die kunnen worden ingezet in ICES werkgroepen en die elkaar kunnen vervangen. De workshop past in het opleidingplan voor de betrokken personen. Na het volgen van de cursus zullen zij in 2005 worden ingezet in ICES werkgroepen (JJP: WGNSSK en SK: WGMHSA) om de opgedane kennis in de praktijk ten uitvoer te brengen.
Producten	Report of the Workshop on Advanced Fish Stock Assessment Techniques (WKAFAT). ICES Headquarters 24 February–1 March 2005 ICES CM 2005/D:04 REF. G, ACF Op de website van ICES zijn presentaties van het curusmateriaal te downloaden. (ICES Work - LRC Working Group Reports)
Kennisontwikkeling	De cursus heeft bijgedragen aan de verdieping van strategische kennis over modellen die gebruikt worden om de grootte van visbestanden te schatten. Deze kennis is in praktijk gebracht tijdens deelname ICES assessmentwerkgroepen en een aantal projecten over de evaluatie van visserijbeheer in 2005.

Titel	20. Leeftijdsbepalingen
Nummer	3.25.12290.26
Projectleider	Loes Bolle
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	1 mrt 2005 - 31 dec 2005
Thema	Sleutelexpertise leeftijdsbepalingen
Beschrijving	<p>Dit project heeft drie onderdelen:</p> <p>1. <u>Opleiding nieuwe aflezers</u></p> <p>Ten behoeve van behoud van expertise en waarborging van de voortgang van routinewerkzaamheden is het noodzakelijk om nieuwe mensen op te leiden in leeftijdsbepalingen. Het streven is om 2 aflezers per vissoort te hebben. Leeftijdsaflezen is een bekwaamheid die veel oefening vergt. Daarom zijn nieuwe aflezers nooit direct 'productief'. Zij moeten eerst dubbel-aflezen en pas als ze een bepaalde precisie hebben bereikt kunnen ze ingezet worden voor routinematige leeftijdsbepalingen.</p> <p>In 2003-2004 is een begin gemaakt met het opleiden van nieuwe aflezers. Dit moet voortgezet worden in 2005 met de afronding van de opleiding van Marcel (platvis), de opleiding van André (pelvis) en de opleiding van Hanz en een nog te benoemen 2e aflezer (schubvis). Voor de opleiding van de schubvisaflezers moet Leo ingehuurd worden.</p> <p>2. <u>PGCCDBS</u></p> <p>Alle routinematige bemonsteringen zijn gebaseerd op richtlijnen aangegeven in een EU verordening. In deze verordening wordt de noodzaak aangegeven om de bemonstering internationaal te coördineren met het oog op het vergroten van de efficiëntie. Deze coördinerende taak heeft ICES op zich genomen d.m.v. de Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS). Leeftijdsbepalingen vormen een essentieel onderdeel van alle bemonsteringen. Eén van de taken van PGCCDBS is workshops en uitwisselingen te plannen voor de internationale calibratie van leeftijdsbepalingen. Deelname aan deze internationale uitwisselingsprogramma's en workshops is essentieel voor het in stand houden van onze expertise op internationaal niveau. Daarnaast biedt dit netwerk de mogelijkheden tot expertiseontwikkeling, m.n. op het gebied van nieuwe methodes.</p> <p>PGCCDBS heeft voor 2006 een exchange voor horsmakreel gepland, waarbij Nederland de coördinerende taak heeft gekregen. Daarnaast heeft PGCCDBS een aantal workshops en exchanges gepland waarbij andere landen de coördinerende functie hebben. Drie hiervan zijn relevant zijn voor het RIVO: haring workshop (Finland), blauwe wijting workshop (Denemarken), wijting exchange (Scotland).</p> <p>3. <u>Taakgroep / interne kwaliteitscontroles</u></p> <p>De taakgroep leeftijdsbepalingen is een projectgroep-overschrijdend team dat zich met name bezighoudt met de interne kwaliteitsborging van leeftijdsbepalingen. Daarnaast heeft de taakgroep de functie van (interne en externe) aanspreekpunt voor allerhande ad hoc vragen met betrekking tot leeftijdsbepalingen. Ten slotte worden internationale ontwikkelingen en activiteiten op het gebied van leeftijdsbepalingen en otolietonderzoek gevolgd zodat hier op ingespeeld kan worden indien</p>

	<p>nodig.</p> <p>Dit jaar wil de taakgroep zich richten: een update van handboek deel 1 (procedures leeftijdsbepalingen); het schrijven van handboek deel 2 (interne kwaliteitscontroles & opleidingstrajecten); en het samenstellen van referentiecollecties die nodig zijn voor de uitvoer van kwaliteitscontroles.</p>
Motivatie	<p>In de WOT-projecten markt, zoet en surveys zout worden leeftijdsbepalingen gebudgetteerd als metingen waar geen 'onderhoud' of 'investeringen' voor nodig zijn. Hierdoor wordt er binnen de WOT-projecten geen/weinig zorg besteed aan kwaliteitsborging en het in stand houden en uitbreiden van de expertise op het gebied van leeftijdsbepalingen en otolietonderzoek. Om dit gat te overbruggen moet jaarlijks een bedrag uit WOT-Kennisbasis gereserveerd worden voor leeftijdsbepalingen.</p>
Producten	<ul style="list-style-type: none"> • PGCCDBS rapport haring workshop (opgesteld door Finland) • PGCCDBS rapport blauwe wijting workshop (op te stellen door Denemarken, nog niet ontvangen) • PGCCDBS rapport wijting exchange (opgesteld door Schotland) • Referentiecollectie horsmakreel gedigitaliseerd
Kennisontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> • Blauwe wijting: Deelname door Ronald Bol. Deze had relatief weinig ervaring met deze vissoort. De workshop heeft veel bijgedragen aan kennisontwikkeling • Snoekbaars: Hanz Wiegerink heeft voldoende ervaring opgedaan in 2005 om vanaf 2006 snoekbaars routinematig af te lezen. • Digitaliseren beelden: Nori en Hanz hebben geleerd hoe de digitale camera+software te bedienen, dit i.h.k. van de snoekbaars aflezingen.
Niet uitgevoerd	<ul style="list-style-type: none"> • PGCCDBS exchange voor horsmakreel (uitgesteld naar 2006) • Update handboek deel 1, handboek deel 2 en referentiecollecties (uitgesteld naar 2007) • Voortzetting opleiding Marcel de Vries - platvis (uitgesteld naar 2007) • Opleiding André Dulkes- pelagische vis (uitgesteld naar 2006-7) • Opleiding Hanz Wiegerink - overige schubvis (uitgesteld naar 2006-7) • Opleiding 2e aflezer schubvis (uitgesteld naar 2007)

Titel	23. Kwaliteitscontrole IBTS, BTS, DYFS, SNS
Nummer	3.25.12290.25
Projectleider	Niels Daan
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	1 april – 1 juli 2005
Thema	Ecologie
Beschrijving	<p>In 2002/2003 is in de marge van het lopende onderzoek een check verricht op de soortdeterminatie m.b.t. alle Nederlandse IBTS gegevens, alvorens deze in Frisbe zijn ingevoerd. Voor andere Nederlandse surveys is een dergelijke check nooit uitgevoerd. Voor de buitenlandse IBTS gegevens is in het verleden ook een beperkte check uitgevoerd, maar deze is verre van compleet.</p> <p>Er komen tal van projecten op het RIVO af, waarbij uitgebreid van de bestaande surveys gebruik gemaakt wordt en waarvoor het cruciaal is dat de essentiële fouten in de data base gecorrigeerd dan wel geëlimineerd zijn (in 2005: natuurwaardenkaart LNV; Atlas). Deze projecten zijn van zeer beperkte omvang en een quality check van de basisgegevens is niet begroot. Toch staat en valt hun waarde met het vooraf uitvoeren hiervan. Het project beoogt een complete soortidentificatiecheck uit te voeren en vast te leggen in een rapportage. Hiermee wordt een hechte basis gelegd voor toekomstig onderzoek naar veranderingen in de visgemeenschap in de Noordzee. Tevens beoogt het project de soortenkennis en kennis van de problemen met surveygegevens en hun interpretatie, die momenteel aanwezig is bij de projectleider, over te dragen op de bij deze surveys betrokken junior-onderzoekers (Remment ter Hofstede, Loes Bolle) in verband met het feit dat de projectleider binnen afzienbare tijd de dienst moet verlaten.</p>
Motivatie	De bestandsopnamen vormen een kernexpertise van het RIVO, maar in het verleden is de kwaliteitscontrole, met name van de eertijds verzamelde gegevens, in het slop geraakt. In recente jaren wordt hier in real time meer tijd aan besteed, maar ook hier ontbreekt een integrale kwaliteitscheck. Het project past daarmee ook in het streven met betrekking tot ISO certificering.
Producten	<ul style="list-style-type: none"> – Quality check surveys: DATRAS North sea IBTS (draft) – Inbreng in WGFE en IBTSWG (presentaties)
Kennis-ontwikkeling	<p>Helaas bleek Loes Bolle dit jaar geen tijd beschikbaar te hebben om in dit project mee te draaien, maar Remment ter Hofstede heeft een gedetailleerd overzicht gemaakt van de problemen op het gebied van soortidentificatie in de internationale DATRAS data base, waarin ook de Nederlandse IBTS data worden opgenomen. Door rapportages tussen jaren en binnen landen enerzijds en tussen landen binnen jaren anderzijds werd de consistentie in de identificatie onderzocht en konden een geducht aantal probleemsoorten (of groepen) opgespoord worden. Op basis van de eerste resultaten is binnen WGFE en de IBTSWG hierover gesproken, hetgeen geresulteerd heeft in een concept-recommendatie om volgend jaar een speciale workshop aan dit onderwerp te wijden. Het rapport is nog slechts als draft beschikbaar, maar zal zo spoedig mogelijk afgerond worden.</p> <p>Hoewel de ontwikkelde methodiek (althans gedeeltelijk) ook voor de andere Nederlandse surveys bruikbaar is, zijn hiervoor nog geen resultaten beschikbaar.</p>

Titel	24. Fisheries impact on the population genetics of commercially exploited fish species
Nummer	3.25.12290.11
Projectleider	Adriaan Rijnsdorp
Uitvoerende instellingen	Collaboration with IASA (Laxenburg, Oostenrijk); EU Research and Training Network FISHACE; RUG
Looptijd	2005-2008
Thema	Biology (biological processes) and ecology (impact visserij op ecosysteem)
Beschrijving	<p>Fisheries management generally ignores both the possible impact of fishing on the evolution of life history characteristics (growth, maturation, reproduction) and on the population genetics (genetic diversity, inbreeding). There is growing evidence that the genetic basis of natural populations is indeed affected by fisheries. The research into the genetic consequences has mainly been carried out through collaborative projects with academic groups supported by strategic investments from RIVO (SEO/SIM). For 2005-2008, a Marie-Curie fellowship is available to employ a PhD-student at RIVO continuing the study of fisheries-induced changes in North Sea flatfish. The project will take the previous analysis one step further by analysing the combined effects of investment in growth, maturation, and reproduction. In addition to the analysis of the existing data from the market sampling programme, otolith samples will be processed in order to analyse the selective effects on growth, and methods will be developed to estimate the onset of sexual maturity from the individual growth patterns. The research topic is also contained in one of the three components of the Network of Excellence MARBEF in which RIVO participates. Further research projects on the effects of fishing on genetic diversity and inbreeding are developed in collaboration with academic groups to be submitted to other funding agencies (NWO, EU).</p>
Motivatie	The research contributes to fundamental knowledge of biological parameters that are directly linked to the productivity of fish stocks and the sustainability of the fisheries and fish stocks.
Producten	<ul style="list-style-type: none"> – Paper ingediend bij TREE (geschreven op uitnodiging van TREE maar afgewezen); – Afgewezen manuscript opgewerkt en wordt binnenkort ingediend bij Oecologia.
Kennisontwikkeling	Het project heeft bijgedragen aan de begeleiding van AiO onderzoek van Fabian Mollet die door een EU Marie Curie beurs wordt betaald. Het project is vorig jaar gestart.

Titel	26. Ruimtelijke en temporele patronen van het epibenthos van de Noordzee
Nummer	3.25.12290.28
Projectleider	J. Craeymeersch
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	1 februari 2005 – 1 april 2005
Thema	Onderzoek past binnen de onderzoeksthema's ecologie (en rekenmodel (toestandsbeoordeling))
Beschrijving	De boomkorsurvey (BTS) is primair bedoeld om visserij-onafhankelijke gegevens te verzamelen van de leeftijdssamenstelling van tong en schol in de Noordzee. Behalve kengetallen voor de talrijkheid van tong en schol levert de BTS ook waardevolle informatie voor het monitoren van de toestand van het Noordzee-ecosysteem. Dat geldt waarschijnlijk niet alleen voor de visfauna, maar ook voor de benthische fauna. De 8m-boomkor vangt immers niet allen vis maar ook macro-epibenthische soorten. Vorig jaar is deze dataset gecheckt op fouten en inconsistenties. Het is nu tijd om echt de mogelijkheden van de dataset te bekijken. Een eerste analyse zal bestaan uit het nagaan van ruimtelijke en temporele patronen, per soort en als gemeenschap.
Motivatie	De dataserie is naar verwachting een goed afspiegeling van veranderingen in het benthische systeem van de Noordzee, veranderingen ten gevolge van visserij en klimaatveranderingen. De data (en verworven kennis) zullen daarom uiteindelijk verder gebruikt kunnen worden bij advisering met betrekking tot inrichting en gebruik van (delen van) de Noordzee.
Producten	Intern verdere check van dataset door vergelijking met data van 2m boomkor. Vraag: van welke soorten geven beide tuigen een goed beeld. En dus welke soorten kunnen bij verdere analyses gebruikt worden (en welke dus niet).
Kennisontwikkeling	Dataset nu klaar voor verdere analyses.

Titel	27. Inventarisatie sublitorale oesterbestanden
Nummer	3.25.12290.32
Projectleider	J. Craeymeersch
Uitvoerende instellingen	RIVO, TNO-NITG
Looptijd	15 januari 2005 – 15 november 2005
Thema	Onderzoeksthema's ecologie, beheerssystemen en rekenmodel
Beschrijving	<p>Het bestand aan Japanse oesters neemt sinds jaren toe. Het inventariseren kan niet op de traditionele manieren, en vraagt dus om bedenken en uitproberen van nieuwe methodieken, zowel litoraal als sublitoraal. Dit voorstel beoogt een aanzet te maken met betrekking tot de sublitorale bestanden. In het verleden is een pilot uitgevoerd naar de inventarisatie van sublitorale oesters met een side-scan sonar. Uit dit onderzoek blijkt dat oesters van bijna alle structuren goed te onderscheiden zijn, behalve van stenen (Kater et al 2002). Bij de pilootstudie is gebruikt gemaakt van een side-scan sonar geïnstalleerd in een gesleept tuig ('vis'). Sinds kort beschikt TNO-NITG over de mogelijkheid de 'vis' via een frame aan het schip te monteren. Daarmee kan de vis op een vaste diepte worden gezet, en kan er ook in ondiep water (plaatranden) gemeten worden. Dat betekent dat nu met name grote delen in het oosten van de Oosterschelde geïnventariseerd kunnen worden. Het project beoogt een zo groot mogelijk gebied gedetailleerd in kaart te brengen. Ook de analysemogelijkheden van de genomen beelden zijn een stuk groter geworden. TNO-NITG heeft een nieuw classificatiesysteem ontworpen. Tijdens het project zal dit systeem verder getest worden, o.a. op het onderscheid tussen oesters en stenen.</p>
Motivatie	<p>De Japanse oester levert problemen op ten aanzien van de beschikbaarheid aan ruimte en voedsel voor andere schelpdieren (en dus veranderingen in de draagkracht van het systeem voor aquacultuur van o.a. mosselen en kokkels), en daarmee voor de beschikbaarheid van voedsel voor vogels. Het RIVO voert al sinds 1990 jaarlijkse schelpdierinventarisaties uit in opdracht van LNV. Het zou daarom zinvol zijn de Japanse oester hierin mee te nemen, in alle zoute wateren. Voor de dieper liggende en de op de plaatranden voorkomende banken dient de methodiek nog (verder) ontwikkeld te worden. Het RIVO beschikt zelf niet over de noodzakelijke remote sensing apparatuur. Aansluiten bij mogelijkheden van derden is noodzakelijk (o.a. samenwerking met TNO-NITG). TNO-NITG beschikt over LNV-middelen om het voorgestelde onderzoek uit te voeren.</p> <p>Het RIVO heeft momenteel een onderzoeksopdracht inzake de mogelijkheid tot het actief beheren van het bestand aan Japanse Oesters in de Zeeuwse wateren. Mogelijk volgt hierop een pilootstudie naar de mogelijkheden en effecten van verwijderen (beheer), zowel litoraal als sublitoraal. De in dit project uitgevoerde detailstudie van een sublitoraal gebied kan als basis voor zo'n studie dienen.</p>
Producten	<ul style="list-style-type: none"> - Kaart met verspreiding van Japanse oester in Oosterschelde - Concept-rapport van NITG over gebruik en analyse van side-scan-sonar en Knudsen - Presentatie van resultaten in 2006 via posters (Jongeredag VLIZ, MESH)
Kennis-ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Data gebruikt bij opzet van project BEJO (proef verwijderen Japanse oesters) - Kennis over mogelijkheden voor inventarisaties via side-scan-sonar verder ontwikkeld

Titel	28. North Sea Benthos Project
Nummer	3.25.12290.27
Projectleider	J. Craeymeersch
Uitvoerende instellingen	RIVO, AWI, CEFAS, Akvaplan-NIVA, UGent, Station marine de Wimereux, NIOZ, Sea Fisheries Department Oostende, Senckenberg, FRS Marine Laboratory Aberdeen, VLIZ Oostende
Looptijd	2003-2006
Thema	Geef aan onder welke van de onderzoeksthema's of sleutelexpertises het project past
Beschrijving	<p>De Study Group on the North Sea Benthos Project 2000 (SGNSBP) heeft in de afgelopen jaren data (1999-2001) van de macrobenthische infauna (en sedimentsamenstelling) van de Noordzee bij elkaar gebracht in een database. Momenteel worden aanvullende abiotische gegevens (diepte, saliniteit, turbiditeit, significante golfhoogtes, bottom shear stress) verzameld (metingen, modelberekeningen). Ik ben lid van het steering comité.</p> <p>De dataset is nu ook echt 'klaar voor gebruik'. Voor verschillende analyses (community patterns; species distributions; fishing activities/impacts; natural versus human impacts other than fishing; functional properties; habitat linkages; biological indicators) zijn trekkers aangeduid. Ikzelf ben trekker van de analyses van de datasets in relatie met visserij-effecten. Eerste resultaten van deze analyse(s) moeten op de volgende meeting van de WGECO gepresenteerd worden.</p> <p>De SGNSBP vergadert tweemaal per jaar: een sessional (Kopenhagen; april 2005) en een intersessional workshop (plaats en tijdstip nog te bepalen). Verder is er een bepaalde tijd nodig voor de analyses. Bedoeling is de benadering(en) eerst binnen RIVO te bediscussiëren. Omdat er in april aan WGECO gerapporteerd moet worden, dient dit vooral in het eerste kwartaal te gebeuren.</p>
Motivatie	<p>Analyses passen binnen de onderzoeksthema's ecologie (impact visserij) en rekenmodel (toestandsbeoordeling). De data (en verworven kennis) kunnen verder gebruikt worden bij advisering met betrekking tot inrichting en gebruik van (delen van) de Noordzee, zowel voor beleid als voor visserijsector (andere schelpdieren).</p> <p>Het betreft hier een unieke dataset waar veel interesse voor is. Er zijn bij ICES al meerdere aanvragen binnen, ten behoeve van analyses van visserij-effecten (met name van boomkor) op benthische systeem.</p>
Producten	SGNSBP (2005) Report of the Study Group on North Sea Benthos Project 2000 (SGNSBP), 12-15 April 2005, Copenhagen, Denmark. ICES CM 2005/E:04.
Kennisontwikkeling	ICES rapport en artikelen in voorbereiding Toegang tot dataset voor andere doeleinden (mits toestemming van overige participanten)

Titel	31. Ruimte voor de rivier - Wolga en Rijn
Nummer	3.25.12290.30
Projectleider	Joep de Leeuw
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	2005-2008
Thema	Ecologie (klimaat & ruimte; ruimte voor de rivier; ecologisch herstel)
Beschrijving	<p>Klimaatveranderingen zorgen voor veranderingen in de waterhuishouding. Het afsmelten van gletsjers in de Alpen en verschuivingen in neerslagpatronen veroorzaken andere afvoerregimes in de Rijn. Uit veiligheidsoverwegingen wordt gedacht rivieren meer ruimte te geven (retentiegebieden) in laats van dijken nog verder op te hogen op pieken in de afvoer op te vangen. Bij 'ruimte voor rivieren' zoals het beleidsthema wordt genoemd ontstaan unieke mogelijkheden om reeds lang verloren gegane functies van uiterwaarden voor vis weer enigszins te herstellen. Dat uiterwaarden een belangrijke rol spelen bij visproductie (vooral voor paai en opgroei) en soortensamenstelling is bekend, maar hoe die processen nu lopen is nauwelijks onderzocht. In januari 2005 is een NWO-onderzoek gehonoreerd naar de betekenis van vloedvlaktes/uitwaarden in de Wolga waar overstromingsprocessen nog min of meer natuurlijk verlopen en een navenant hoge visproductie wordt gerealiseerd. Door visecologie te combineren met hydrologische modellering zijn de processen modelmatig te vatten. Er wordt in dat project door RIVO samengewerkt met WU, Universiteit van Utrecht, RIZA en Russische instituten en universiteiten. Bij het RIVO zal een AIO werkzaam zijn die de visecologie zal bestuderen. Deze wordt begeleid door Erwin Winter en Joep de Leeuw. Het project genereert kennis van de processen en kennis voor het opstellen van referenties ten behoeve van ecologische toestandsbeoordeling zoals de Kaderrichtlijn Water vereist. NWO financiert de AIO niet de begeleidingskosten.</p> <p>Het is de bedoeling om mede middels dit NWO-project aansluiting te vinden bij Nederlands onderzoek rond het thema Ruimte voor Rivier en nieuw onderzoek te genereren. Deze Nederlandse tegenhanger moet zich vooral concentreren op de vertaling van de Wolga-situatie naar de Nederlandse situatie en de maatregelen van de Kaderrichtlijn Water voor vis in grote rivieren aanmerkelijk verbeteren.</p> <p>In 2005 gaat deze KB aanvraag om voorbereidende werkzaamheden als vergaderingen (bijv. 4 en 7 februari wanneer het team incl. Russen in Nederland is), werven van kandidaten (AIO), voorbereiden van een pilot veldseizoen in de Wolga uiterwaarden en het schrijven van projectvoorstellen in de Nederlandse situatie.</p>
Motivatie	<p>Het NWO-project is een krachtige wetenschappelijke profilering van het RIVO voor ecologische herstelprojecten. Het sluit naadloos aan bij riviermonitoring, BOP projecten rond EHS en Ruimte voor Rivier (waar het RIVO nu een slechts zeer bescheiden rol in speelt) en zaken rond de Kaderrichtlijn Water met betrekking tot vis in grote rivieren (Europees FAME project, KRW expertgroepen Nederland, enz.). Een Nederlandse tegenhanger van het NWO project is hard nodig om de kennis te implementeren in een van de belangrijke Nederlandse beleidsthema's van de nabije toekomst van het waterbeheer.</p>
Producten	Mission report May 2005
Kennis-ontwikkeling	In het najaar van 2005 is een PhD hydrologie begonnen en per 1 januari 2006 de PhD visecologie. Na het veldbezoek in mei 2005 (bij een hoge waterstand

	<p>en goede larvenproductie in de floodplains) en enkele proefbemonsteringen zijn nadere afspraken gemaakt over bemonsteringsschema's en de schaal waarop gewerkt kan worden. Zinnige discussies met Russische visexperts leverde belangrijke input voor ruimtelijke en tijdsdynamiek (ook jaar-op-jaar variatie) en meetbaarheid van relevante aspecten. Ook zijn met satellietbeelden monsterlocaties nader gedefinieerd om het veldseizoen 2006 (feitelijke start van het inhoudelijke deel van het project) een goede start te geven.</p>
--	---

Titel	34. SGMSNS
Nummer	3.25.12290.19
Projectleider	Willem Dekker
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	2005
Thema	Predatie-interacties tussen grote en kleine vis in de Noordzee.
Beschrijving	<p>In de jaren 1980 is voor de Noordzee een omvangrijk onderzoek gestart, waarin de interactie tussen geëxploiteerde visbestanden werd geanalyseerd, voor zover deze het gevolg zou zijn van predatie. Grote vis eet de kleine, en visserij op grote vis heeft daarmee ook indirect een gevolg voor de kleine, of dit nu klein blijvende soorten zijn, of kleine exemplaren van de groot wordende soorten. Op grond van een omvangrijk maagbemonsteringsprogramma in de jaren 1980 en 1990 is deze predatie gekwantificeerd. De sterfte als gevolg van predatie bleek veel hoger dan verondersteld. Sinds die tijd is de abundantie van de grote vis drastisch afgenomen, waardoor de predatie minder belangrijk werd. Verder bleek dat visbestanden, ondanks deze analyse, zich nog altijd nogal onvoorspelbaar ontwikkelden.</p> <p>Na jaren van stilte, is deze werkgroep in de afgelopen jaren een aantal keren bijeengewees, om een nieuwe schatting van de Noordzee visbestanden te maken, om te analyseren welke rol predatie bij de ontwikkelde herstelplannen voor o.m. de kabeljauw speelt, en om een toekomstvisie voor deze werkgroep te ontwikkelen. Predatie blijkt een belangrijke factor, maar door de slechte toestand van de belangrijkste grote geëxploiteerde visbestanden (kabeljauw, koolvis, t.o.v. de ongeëxploiteerde zoals de zeehonden) levert dat niet meer een beter beeld van de bestanden op. De groep ziet, naast een verdere precisering van de gegevens en modellen, voor zichzelf vooral een rol als intermediair tussen de complexe ecosysteemmodellen en de veel pragmatischer stock-assessment modellen: meer complexiteit in een assessment omgeving.</p> <p>Het RIVO heeft een sleutelrol gespeeld in de jaren 1970-1990 in de ontwikkeling van deze onderzoeksrichting, maar heeft deze vooraanstaande positie door gebrek aan onderzoeksmiddelen daarna snel weer grotendeels verloren. Het RIVO is niet in het nu lopende FP6 project betrokken.</p>
Motivatie	
Producten	<ul style="list-style-type: none"> – Deelname werkgroep – ICES 2005 report of the study group on multispecies assessment in the north sea (SGMSNS). ICES CM 2005/D:06 – Verslag van de vergadering van de ICES multispecies studiegroep, gehouden van 5 tot 8 April 2005 te Kopenhagen. Nota BO/05.303/WD/mw
Kennisontwikkeling	Update stand van zaken in dit kennisveld

Titel	35. ICES Annual Science Conference
Nummer	3.25.12290.05
Projectleider	Rob Grift
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	September 2005
Thema	Visserij/ onderhoud expertise
Beschrijving	Jaarlijks wordt de ICES Annual Science Conference gehouden waarin visserijbiologen elkaar ontmoeten en elkaar via seminars informeren over recent onderzoek.
Motivatie	Deelname belangrijk om geïnformeerd te worden over recent onderzoek maar ook om eigen onderzoek te laten toetsen door buitenlandse collega's. Daarnaast wordt Nederland vertegenwoordigd in diverse comités. Nederland organiseert de conferentie in 2006 in september in Maastricht
Producten	Wetenschappelijke presentaties en publicaties. Deelname van 10 deelnemers van RIVO uit KBWOT budget betaald ¹ (comité tussen haakjes). <ol style="list-style-type: none"> 1. Martin Pastoors (ACFM) 2. Niels Daan (MHC) 3. Mark Dickey Collas (Resource management) 4. Henk Heessen (Living resources) 5. Johan Craeymeersch (Mariculture) 6. Erwin Winter (Diadromous Fish committee) 7. Bob van Marlen (Fishing technology) 8. Bram Couperus 9. Cindy van Damme 10. Sieto Verver
Kennisontwikkeling	netwerken, oriëntatie op verschillende relevante onderzoeksgebieden, uitwisseling van kennis en ideeën, coördinatie van bestaande onderzoeksactiviteiten.

¹ Aan het eind van 2005 is besloten deze activiteit uit eigen (RIVO) middelen te financieren om te voorkomen dat het KB WOT budget wordt overschreden.

Titel	Klimaat
Nummer	36
Projectleider	Ingrid Tulp
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	1 sept -31 december 2005
Thema	Klimaatgerelateerde ontwikkelingen in vis
Beschrijving +motivatie	<p>Er is een toenemende maatschappelijke zorg over de gevolgen van klimaatsveranderingen. Naast veranderingen in de abiotische omstandigheden, lijken zich veranderingen te hebben voorgedaan in het ecosysteem. Zo zijn er aanwijzingen dat zuidelijke vissoorten in de Noordzee, zijn toegenomen en dat het voortplantingssucces van vissoorten uit de gematigde klimaatzone, maar ook van schelpdiersoorten lijkt te zijn afgenomen. Jonge schol die zich vroeger concentreerde in het ondiepe water van de Waddenzee heeft de Waddenzee verlaten en is naar dieper water getrokken.</p> <p>De visserijbiologische modellen die de basis vormen voor de beleidsadviesing gaan doorgaans uit van constante omgevingsomstandigheden. De hierboven geschetste veranderingen maken duidelijk dat deze aanname niet langer houdbaar is. De vraag is in hoeverre de waargenomen veranderingen in de voor de visserij belangrijke vissoorten een gevolg zijn van veranderingen in het zeeklimaat of een gevolg zijn van andere factoren zoals de visserij. Antwoord op deze vraag heeft belangrijke consequenties voor de vraag naar het duurzaam gebruik van het mariene ecosysteem.</p> <p>In de komende jaren zal het onderzoek naar de invloed van klimaatsveranderingen op de populatiebiologie van de voor de visserij belangrijke vissoorten en het functioneren van het mariene ecosysteem geïntensiveerd moeten worden om de beleidsvragen te kunnen beantwoorden. In dit onderzoek zal de aandacht worden gericht op het zowel het pelagische als het bodemecosysteem. Vooruitlopend op 2006, waarin RIVO trekker is van een groot EU voorstel op het gebied van klimaat zullen in een verkennende studie de beschikbare survey en marktmonitoringsgegevens worden uitgewerkt om de veranderingen in soortsaanpak, verspreiding en groei (conditiefactor) te kwantificeren.</p>
Producten	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn datasets vanaf 1960 aangemaakt voor de volgende soorten: haring, makreel, horsmakreel, wijting en schelvis. Deze datasets bestaan uit de samenvoeging van de marktmonsters en survey-data. Voorlopig zijn de datasets voor haring en makreel gebruikt voor de analyses van conditiefactor en verspreidingskaartjes. In de analyses is geprobeerd seizoenspatronen te modelleren om in een later stadium eventuele verschillen te kunnen koppelen aan klimaatsveranderingen. Voor het gebruik van de conditiefactor als indicator voor klimaatsveranderingen is het van belang een goed overzicht te hebben van de verspreiding van de gegevens en de sampling methoden. Daarnaast is het van belang om de interesse van de markt te weten aangezien het grootste deel van de gegevens uit de marktmonitoring komt. Om hier meer duidelijkheid over te krijgen is er overleg geweest met oud- werknemers van het RIVO: Gerrit van de Kamp en Kees Kuiten. • DFS-data geanalyseerd mbv het trendanalyse programma Trendspotter over trends in alle vissoorten in de Nederlandse kustgebieden: Waddenzee, Delta en Hollandse kust • opzet gemaakt manuscript over trendontwikkelingen in deze gebieden • Manuscript voor Marine Policy over de evaluatie van de Scholbox (nog

	niet ingediend)
Kennis-ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none">• Programma trendspotter eigengemaakt• Inzicht in trends vis in kustgebieden• Inzicht in bruikbaarheid eigen data

Titel	37. KB WOT Echoview
Nummer	3.25.12290.34
Projectleider	Sytse Ybema
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	September 2005
Thema	Onderhoud expertise
Beschrijving	<p>In september 2003 heeft Sytse Ybema de introductie cursus akoestiek gevolgd die werd gegeven door SIMRAD. Een persoon van Sonardata heeft deze cursus met mij gevolgd en heeft de cursisten in contact gebracht met een nieuwe softwarelijn. Zowel het Ierse instituut 'Marine Institute' uit Galway als het RIVO heeft toen besloten dit pakket te gaan gebruiken. De introductie cursus hiervan werd nu gegeven in Aberdeen. Van het Marine Institute waren 5 afgevaardigden (van de in totaal 6 pelagisch onderzoekers op het instituut), van het RIVO was Sytse Ybema de enige afgevaardigde. Daarnaast waren er 3 afgevaardigden van de British Antarctic Survey en 1 gevorderde van het Faeröer marien instituut.</p> <p>De onderwerpen die aan bod kwamen sloten prima aan op de onderzoeksmethode van het RIVO. Veel van onze praktische problemen zijn tijdens deze cursus opgelost en het is nu een stuk duidelijker hoe dit softwarepakket zich ontwikkelt; nl naar de wensen van de gebruikers zelf. Er wordt veel waarde gehecht aan gebruiksgemak en service waardoor problemen snel opgelost zijn.</p> <p>Daarnaast werden onderwerpen belicht die op het RIVO in een experimentele fase zijn (o.a. soortherkenning). De mogelijkheid om de software te gebruiken voor specifieke onderzoeksdoeleinden (zoals soortherkenning, berekeningen tot op pixelniveau, datacorrectie en meer) hangt helemaal samen met een bepaalde module die door het RIVO (nog) niet is aangeschaft. Deze berekeningen kunnen niet uitgevoerd worden met andere bestaande software.</p>
Motivatie	Hydro akoestiek is een techniek die wordt ingezet voor bestandsopnames van haring en blauwe wijting. Het is daarmee een essentiële expertise. Omdat de kritische massa binnen RIVO klein is, is dit soort externe cursussen belangrijk om expertise te ontwikkelen.
Producten	<p>Bijwonen bijeenkomst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Akoestische hardware die wordt gebruikt op de Tridens blijkt WEL gebruikt te kunnen worden voor wetenschappelijke doeleinden, mits een dataconversie wordt uitgevoerd. - Een akoestische template voor de blauwe wijtingsurvey is verspreid onder de deelnemers. - De datastroom voor zowel haringechosurvey als blauwe wijtingsurveys is nu beter gedefinieerd. - Sonardata komt binnen een jaar met een commerciële Echoviewversie waardoor het mogelijk wordt om het zonder moeite te gebruiken in de commerciële (pelagische vloot). Dit betekent dat soortherkenning makkelijker te automatiseren zal zijn op de trawlers. - Oude akoestische files (BI500) zijn te gebruiken in Echoview. Dit is handig voor de jaren waarvan het RIVO geen ruwe data meer heeft. - Er is voorgesteld om niet alleen data toegankelijk te maken voor de deelnemende landen, maar ook andere informatie

	<p>zoals kaarten, foto's, diepteprofielen, akoestische templates en meer. Het is zeer gewenst om in deze tijd sneller informatie uit te kunnen wisselen. Een centrale internetplaats werd dan ook aangeraden.</p> <ul style="list-style-type: none">- Uit de ICES jaarvergadering kwam duidelijk naar voren dat op akoestisch pelagisch gebied veel mis is met de dataopslag en allerlei conversies van de ene database naar de andere. De structuur lijkt voor iedere doelsoort weer anders te zijn terwijl exact dezelfde data wordt verzameld. Het RIVO moet zich hier van het begin af aan goed van bewust zijn en problemen voortijdig zien te voorkomen.- Daarnaast is in de wandelgangen het een ander besproken over de uitvoering van internationale gezamenlijke akoestische surveys en de inhoud hiervan. De surveys krijgen immers steeds meer een ecologisch karakter en de samenwerking wordt complexer. Een gestroomlijnde aanpak ontbreekt nog te vaak. Enkele ideeën zijn bij mij bekend.
Kennisontwikkeling	Expertise en netwerk op dit vlak vergroot.

Titel	38. WGFS
Nummer	3.25.12290.35
Projectleider	Martin Pastoors
Uitvoerende instellingen	ICES, RIVO
Looptijd	1 Januari 2005 – 31 December 2006
Thema	Beheerssystemen
Beschrijving	<p>De ICES Working Group on Fisheries Systems (WGFS) heeft tot taak een <i>framework</i> te ontwikkelen voor de analyse van visserij-beheerssystemen. Een van de case-studies is het beheer van Noordzee kabeljauw.</p> <p>Een belangrijke rol voor WGFS is het integreren van kennis over verschillende disciplines zodat analytische en sociaal-wetenschappelijke methodes bij elkaar worden gebracht. WGFS is gekoppeld aan een aantal door de EU betaalde onderzoeksprojecten (PKFM, FEMS, EASE, TECTAC).</p> <p>Martin Pastoors is voorzitter van WGFS voor de vergaderingen van 2005 en 2006.</p>
Motivatie	<p>Het bestuderen van visserij-beheerssystemen is een van de doelen zoals geformuleerd in de Kennisbasis RIVO. Visserij-beheerssystemen zijn door hun veelheid aan aspecten niet of nauwelijks te analyseren vanuit één bepaalde wetenschappelijke invalshoek. Om die reden is een multidisciplinaire aanpak zoals voorgestaan door WGFS ook voor het RIVO zeer relevant.</p>
Producten	Verslag van de WGFS vergaderingen 2005 en 2006
Kennisontwikkeling	integratie van alfa, bèta en gamma kennis

Titel	40. Lezing Aalbeheer
Nummer	3.25.12290.37
Projectleider	Willem Dekker
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	19-20 oktober 2005
Thema	Duurzame Visserij
Beschrijving	Zweedse bijeenkomst van belanghebbenden, beleidsmakers en politici. Programma bevatte zowel internationale als nationale perspectieven. Deze bijeenkomst nam feitelijk het voortouw in Europa. Bijdrage vanuit bestaande kennis, en kennisontwikkeling inzake verdere politieke ontwikkelingen en kennisbehoeftes.
Motivatie	Communicatie t.b.v van herstel van de aalpopulatie in Europa
Producten	Mondelinge presentatie van Willem Dekker.
Kennisontwikkeling	Uitbreiden netwerk

Titel	41. RTSA
Nummer	3.25.12290.38
Projectleider	Mark Dickey-Collas
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	Nov-Dec 2005
Thema	Time Series Analysis of recruitment time series in the North Sea
Beschrijving	Dynamic factor analysis was used to investigate the common trends in recruitment of North Sea fish. Initially the work targeted herring, Norway pout and sandeel. This was then spread to cover cod, plaice, sole, and haddock as well.
Motivatie	This work fed directly into the ICES Study Group RECVAP. It formed 2 chapters of the report.
Producten	ICES Report of the study group on recruitment variability in North Sea Planktivorous fish. ICES CM 2006/LRC: 03. 82pp
Kennisontwikkeling	It was found that North Sea herring, Norway pout and sandeel share the same trend in recruitment. There is a correlation between sea temperature and herring recruitment.

Titel	42. SAS code pelagisch onderzoek
Nummer	3.25.12290.39
Projectleider	Bram Couperus
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	2005 (2 weken: 1 week S. Ybema en 1 week B. Couperus)
Thema	Automatisering opwerking HERAS survey
Beschrijving	Het inwerken in de SAS scripts die zijn geschreven voor de opwerking van de hydro akoestische – en biologische gegevens die worden verzameld tijdens de jaarlijks uitgevoerde Noordzee Hydro Akoestische Survey voor Haring en Sprat.
Motivatie	De omschakeling van de uitvoering van de opwerking van de gegevens in MS Excel naar SAS en het inwerken van een tweede persoon. Sinds 2002 is Sytse Ybema bezig met het verzorgen van de uitwerking van de survey gegevens in SAS. Hij is op dit moment de enige die weet hoe dit uitgevoerd moet worden. Bram Couperus is goed op de hoogte van de analyse stappen, maar kan dit alleen in Excel uitvoeren. Er is tijd nodig om hem in te werken in de opwerkings procedure met behulp van SAS.
Producten	Vernieuwde SAS scripts.
Kennisontwikkeling	Het inwerken van Bram Couperus in de nieuwe SAS scripts is gedeeltelijk gelukt. Bram en Sytse hebben samen een overzicht gemaakt van de data bestanden en Sytse heeft de scripts en overzichtelijker gemaakt, zodat de opbouw van de analyse beter te doorgronden is voor derden. Daarnaast zitten er (nog steeds) fouten in de SAS algoritmes. Er is veel energie gaan zitten in het opsporen van die fouten door de uitkomsten te vergelijken met de uitkomsten van de analyse in excel. In de toekomst zal de opwerking van de data internationaal gebeuren. De prioriteit zal daarom moeten komen te liggen bij het beschikbaar maken van de data in het juiste format voor de databases die hiervoor gebruikt worden (Fishframe en HERSUR).

Titel	43. IJsselmeervisserij
Nummer	3.25.12290.40
Projectleider	Charlotte Deerenberg
Uitvoerende instellingen	RIVO
Looptijd	Oktober-december 2005
Thema	Overzicht van gegevens van vergunninghouders IJsselmeervisserij
Beschrijving	Van de gegevens van de vergunninghouders (o.a. naam vergunninghouder, schip, aantal vistuigen) heeft Willem Dekker een overzicht dat loopt t/m 1988. Van de jaren na 1988 hebben we recentelijk een overzicht van 2004 en 2005 gekregen. Van de jaren 1992 t/m 2003 heeft LNV-Visserij de basisgegevens in archief.
Motivatie	In het kader van MBV IJsselmeer is LNV gevraagd tot toegang tot de gearchiveerde gegevens. Deze is verleend. Het extraheren van de benodigde gegevens (m.n. naam vergunninghouder, schip, aantal vistuigen – zie boven) blijkt veel meer tijd te kosten dan voorzien. Na twee dagen werk is de inschatting dat dat in totaal 10-12 werkdagen (80-96u) kost. Dit zou een onevenredig groot beslag leggen op de beschikbare tijd in het MBV IJsselmeerproject. Het gaat hier om gegevens die het RIVO 'gewoon in huis moet hebben' om effecten van de visserij en saneringen in het verleden, heden en de toekomst te kunnen evalueren.
Producten	Overzicht van de maximale visserijinspanning (afgeleid van de vergunningen) per jaar vanaf 1992
Kennisontwikkeling	Beschikbaarheid belangrijke gegevens toekomstig WOT onderzoek.

Appendix 3. Lijst met afkortingen

Afkorting	omschrijving
ACFM	ICES Advisory Committee for Fisheries Management
AIO	Assistent in opleiding
Akvaplan-NIVA	Norwegian Institute for Water Research
ASC	ICES Annual Science Conference
AWI	Alfred Wegener Institute for Polar and Marine Research, Bremerhaven
AZTI	AZTI Fundación (Spanje)
BEJO	nationaal onderzoeksproject over Japanse Oesters
BEWG	ICES Benthos Ecology Working Group
BFAFi	Bundesforschungsanstalt für Fischerei (Duitsland)
BIM + AquaTec	An Bord lascaigh Mhara (Ierland)
BO	Beleidsondersteunend Programma
BOP	Beleidsondersteunend Programma
BTS	Beam Trawl Survey
CEDEM	Centre de Droit et d'Economie de la Mer (te Brest)
CEFAS	Centre for Environment, Fisheries & Aquaculture Science (Lowestoft UK)
CEMARE	Institute for Fisheries Management and Coastal Community Development (te Hirtshals, Denemarken)
CLO-DvZ	Centre for Agriculture Research - Sea Fisheries Department
COMMIT	EU gefinancierd onderzoeksproject
CONSTAT	ConStat (Denemarken)
CVO	Centrum voor Visserijonderzoek (IJmuiden)
DATRAS	EU gefinancierd onderzoeksproject
DCR	Data Collection Regulation: Verzameling verordeningen die tesamen de DCR vormen
DIFRES	Danish Institute for Fishery Research
DLO	Dienst Landbouwkunding onderzoek van Wag UR
DYFS	Demersal Young fish survey (ook wel DFS)
EC	Eurpeese Commissie
EFIMAS	EU gefinancierd onderzoeksproject
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EU	Eurpeese Unie
EUFF	Ege University, Fisheries Faculty (Fish Capture Section) Turkije
FAME	EU gefinancierd onderzoeksproject
FISBOAT	EU gefinancierd onderzoeksproject
FISHACE	EU gefinancierd onderzoeksproject
FISHFRAME	Deense database met internationale bemonsteringgegevens van vangsten
FLR	software programmeeromgeving
FOI	Danish Research Institute of Food Economics (Fødevareøkonomisk Institut)
FGFRI	Finnish Game and Fisheries Research Institute
FRISBE	RIVO biologische database
FRS	Federal Research Service Marine Laboratory Aberdeen
HERAS	Haring Akoestische Survey
HERSUR	Haring Surveys
IBTS	Internationale Bottom Trawl Survey
IBTSWG	ICES Internationale Bottom Trawl Survey Working Group

Afkorting	omschrijving
ICES	International Council of the Exploration of the Sea
ICM-CSIC	Instituto de Ciencias del Mar (Consejo Superior de Investigaciones Cientificas) Spanje
ICT	informatie en communicatie technologie
IFM	Institute for Fisheries Management and Coastal Community Development (te Hirtshals, Denemarken)
IFREMER	Institut Français de REcherche pour l'Exploitation de la MER
IASA	International Institute for Applied Systems Analysis
IMBC	Institute of Marine Biology of Crete (Griekenland)
IMR-NO	Institute for Marine Research Noorwegen
IMR-SE	Institute for Marine Research Zweden
INIAP-IPIMAR	Instituto Nacional de Investigação Agrária e das pescas (Portuguese Institute for Agriculture and Fisheries Research)
ISMAR-CNR	Instituto di Scienze Marine - Consiglio Nazionale dell Ricerche (Italië)
JCR	Joint Research Centrum
KAM	Kwaliteit, Arbo en milieu
KB	Kennisbasis
KRW	Kader Richtlijn Water
LEI	Landbouw Economisch Instituut
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MAGP	Multi Annual Guidance Programma (vlootstructuur programma van de EU)
MARBEF	Marine Biodiversity Netwerk of Excellence
MARITIEM	Bedrijf uit Katwijk
MBV	Maatschappelijk Beheerste Visserij
MESH	EU gefinancierd onderzoeksproject: Mapping Eurpean Seabed habitats
MHC	ICES Marine habitat Committee
NCMR	National Centre for Marine Research (Griekenland)
NECESSITY	EU gefinancierd onderzoeksproject
NIOZ	Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee
NS	Noordzee
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
ORACLE	database software
PGCCDBS	ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling
R	Software programmeeromgeving
RECOVERY	EU gefinancierd onderzoeksproject
RIVO	Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
RIZA	Rijksinstituut voor Integraal Zoujwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling
RTSA	Recruitment Time Series Analysis
RUG	Rijks Universiteit Groningen
SAS	Statistische software programeeromgeving
SEAFISH	Sea Fish Industry Authority (UK)
SEO/SIM	Onderzoeksgelden die strategisch kunnen worden ingezet (voorganger van Kennisbasis)
SGMSNS	ICES Study Group on Multispecies Assessment in the North Sea
SGNSBP	ICES Study Group on the Norht Sea Benthos Project 2000
SGRECVAP	ICES Study Group on Recruitment Variability in North Sea Planktivorous Fish
SGRESP	ICES Study Group on Regional Scale Ecology of Small Pelagics

Afkorting	omschrijving
SIMRAD	Noorse merknaam voor akoestische apparatuur
SNS	Sole Net Survey
SOAP	Simple Object Access Protocol
TAC	Total Allowable Catch
TECTAC	EU gefinancierd onderzoeksproject
TNO-NITG	Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen TNO
TT	Toestemmingsteam (beoordeeld KB onderzoeksvoorstellen in dit programma)
UCC	University College Cork, Dept. Zoology and Animal Ecology (Ierland)
UGent	Universiteit van Gent
ULR/CRMM	Centre de Recherche sur les Mannifères Marins (Frankrijk)
USTAN	Sea Mammal Reserach Unit (UK)
VIRIS	Visserij Registratie en Informatie Systeem
VLIZ	Vlaams Instituut der Zee
WGECO	ICES Working Group on Ecosystem Effects of Fishing
WGFAS	ICES Working Group on Fisheries Acoustic Science and Technology
WGFE	ICES Fish Ecology Working Group
WGFS	ICES Working Group on fisheries Systems
WGMAFC	ICES Working Group on Marine Fish Culture
WGMASC	ICES Working Group on Marine Shellfish Culture
WGMHSA	ICES Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy
WGNSSK	ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak
WKAFAT	ICES Workshop on Advanced Fish Stock Assessment Techniques
WOT	Wettelijke onderzoekstaken
WP	work package
WU	Wageningen Universiteit
WUR	Wageningen UR
XSD	XML schema beschrijving
XML	Extended Markup Language (programeer omgeving)

Handtekening: _____

Datum: 18 mei 2006